ANUL XXXVII MAIU-IUNIE 1947 Nr. 5—6

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ

DIRECTOR: Prof. Dr. GRIGORIE T. MARCU

PĂRINTELE CIUHANDU

de

Preot Dr. GRIGORIE T. MARCU

Profesor la Academia teologică „Andreiană"

Impodobit cu toate titlurile şi cu toate onorurile cari se pot aşterne în această viaţă pe făptura unui preot de mir, distins de autoritatea bisericească, distins de conducerea de stat, distins de areopagul culturii româneşti şi de Coroană, pentru obştea cea mare a clerului ortodox român de pretutindenea, ca şi — mai ales — pentru grupul celor ce ostenesc de patru decenii în coloanele „Revistei Teologice", acest om, mare în toată puterea cuvântului, a fost şi a rămas în toată bunăvremea, purtătorul unui nume cald ca o alintare îngăduită orişicui: Părintele Ciuhandu.

Crescut din prisosul dragostei neprecupeţite ale cărei revărsări curate ca roua dimineţii se îndreptau de pretutindenea către falnica personalitate preoţească ce-l întruchipa, numele acesta l-am rostit totdeauna, bătrâni şi tineri, cu simţăminte de înfiorată admiraţie şi cu tot atâta respect. Pentru că Părintele Ciuhandu a fost, vreme de decenii, cea mai de seamă personalitate a clerului nostru de mir şi podoaba de căpetenie a acestui cin. A avut substanţă şi ţinută, a avut minte şi inimă, a avut râvnă şi însufleţire

cât o întreagă generaţie. Marţi 29 Aprilie ale anului acestuia, când a închis ochii, preoţimea ortodoxă română din Mitropolia Ardealului a pierdut pe reprezentantul ei cel mai autentic. Căci în persoana Părintelui Ciuhandu, preoţia de mir a fost ridicată până la spiţa cea mai de sus a scării de înălţare formală şi faptică, al cărei urcuş îi este îngăduit de orânduirile de veacuri ale Ortodoxiei răsăritene.

N'a fost un răsfăţat al sorţii. Virtutea şi meritul personal l-au ridicat acolo unde a ajuns. Cea dintâi, nu s'a clătinat nicicând, în faţa niciunei ispite; celălalt, a fost total şi, de aceea, îndeobşte recunoscut, pe oricare dintre tărâmurile de activitate cărora li s'a dedicat cu deplină pricepere şi cu un devotament pilduitor.

Consilier cultural la Episcopia Aradului, cercetător neobosit şi priceput al trecutului nostru bisericesc, apărător neînfricat al lăsământului şagunian, pentru preoţimea din mijlocul căreia s'a ridicat a fost interpret cinstit al misiunii ei salvatoare în viaţa neamului nostru şi îndrumător de frunte al elanurilor ei duhovniceşti. A sfinţit toate slujbele pe cari le-a îndeplinit. Şi mai presus de toate, a cinstit ca nimeni altul, vreme de peste două decenii, funcţiunea de preşedinte al Asociaţiei „A. Şaguna" a clerului ortodox din Mitropolia Ardealului. Menirea acestei frăţii preoţeşti a văzut-o limpede, încă din ceasul înscăunării sale la cârma ei (1922), în ridicarea şi fructificarea conştiinţei preoţeşti şi în *transformarea preotului mucenic de ieri în preotul apostol al vremilor de după răsboiul întregitor de ţară.*

Neuitată va rămânea părtăşia sa la ctitorirea „Revistei Teologice", săvârşită înainte cu patru decenii de către actualul arhiepiscop şi mitropolit al Ardealului, I. P. Sf. Sa D. D. Dr. Nicolae Bălan. A rămas fidel până la moarte acestei ctitorii, şi trainicei prietenii pe care o legase cu ctitorul ei încă în anii studenţiei.

De dincolo de mormânt, amintirea lui ne va călăuzi paşii pe căile bătătorite de pilduitoarea sa râvnă preoţească.

Odihnească în pace!

Schiţă biografică. — S'a născut la 23 Aprilie 1875 în Roşia (jud. Bihor), ca fiu al preotului Petru Ciuhandu, de obârşie român maramurăşan. Liceul l-a făcut în Beiuş, iar studiile teologice în Arad, isprăvindu-le în 1896. Invăţător confesional în Căbeşti—Bihor (1898—99) şi Şiria—Arad (până în Ian. 1900). Funcţionar consistorial la Arad (1900). Bursier al Episcopiei Aradului la Facultatea de Teologie din Cernăuţi (1900—1902). Profesor suplinitor şi prefect de studii la institutul teologic din Arad (1902—03). Doctorand (1903—1905) şi apoi doctor în Teologie (23 Aprilie 1905) la Cernăuţi. Consilier referent al secţiei culturale a Episcopiei Aradului (1 Maiu 1905—1 Septemvrie 1939, când a fost pensionat pentru limită de vârstă). — Căsătorit cu Octavia Popovici-Deseanu, intră în cler ca diacon (1908); preot şi protopop (1910) şi apoi iconom stavrofor (12 Aprilie 1936). Activitatea publicistică şi cărturărească şi-a început-o în 1903. Unele din cărţile sale au fost premiate de Academia Română, care l-a ales membru de onoare (1946). Vice-preşedinte (1919) şi apoi preşedinte (1922) al Asociaţiei „A. Şaguna" a clerului ort. din Mitropolia Ardealului. Membru în Congresul naţional-bisericesc şi în Consiliul mitropolitan. Decorat cu mai multe ordine. Senator ales (1927—28) şi apoi senator numit de Coroană (1940). — A încetat din viaţă în 29 Aprile a. c., în vârstă de 72 ani (fără 6 zile). Rămăşiţele sale pământeşti au fost prohodite la 1 Maiu a. c., în Arad.[1]

[1] Amănunte bio-bibliografice în „Telegraful Român" (Sibiu, nr. 17—18 din 11 Maiu a. c.) şi în „Biserica şi Şcoala" (Arad, nr. 20 din 11 Maiu a. c., închinat în întregime vieţii şi operei Părintelui Gheorghe Ciuhandu).

PSIHOLOGIA SPOVEDANIEI

de

Preot NICODIM BELEA
Duhovnicul Academiei teologice „Andreiane"

Spovedania este de-o necesitate mântuitoare. Necesitatea aceasta apare de-odată cu ființa omenească, pe care Ziditorul n'a făcut-o ca să piară, ci pentru a dobândi viață; și aici și cu osebire dincolo de mormânt.

Omul a fost zidit pentru libertate așa după cum pasărea este făcută pentru sbor. Dar libertatea omului nu este o lipsă de control ce duce la anarhie, ci este o independență față de patimi; „căci cine săvârșește păcatul, rob este păcatului", zice Mântuitorul (Ioan 8, 34). De aceea, omul simte dintru început necesitatea spovedaniei, pentrucă tot dintru început îl apasă și vina păcatului. Spovedania este deci veche ca și păcatul; și este necesară sufletului ca și aerul pentru trup.

Cerința aceasta firească a omului s'a ivit deci deodată cu cele dintâi semne de viață omenească. Fiind păcatul un element care produce desacord între om și divinitate, mărturisirea o întâlnim în cadrele manifestărilor religioase primitive unde se căuta atât împăcarea oamenilor între olaltă, cât și împăcarea lor cu zeii. De bună seamă că forma de mărturisire a păcatelor la primitivi, prezenta ciudățeniile cele mai variate, după cum ciudată le era toată credința și ritualul.

Ceea ce trebue să reținem este faptul că necesitatea spovedaniei trece ca un fir roșu prin toate religiile, făcând parte din miezul religiilor ca o urmare a cerinței de ușurare sufletească. „La toate popoarele găsim necesitatea expierii păcatelor, găsim o conștiință cât de întunecată a greșalelor care împing pe om către rugăciune, post, etc., spre a îmblânzi zeii sau spiritele. Important este că la

toate popoarele există o mărturisire a păcatelor, o spovedanie".[1]

Creştinismul, prin întemeietorul său Iisus Hristos, vine şi dă spovedaniei aşezământ dumnezeesc, trimiţând slujitorii pe întinsul pământului cu porunca: *„Luaţi Duh sfânt; cărora veţi ierta păcatele, le vor fi iertate; cărora le veţi ţinea, vor fi ţinute"* (Ioan 20, 22). Prin suflarea sfântului Duh împărtăşit de Mântuitorul lumii slujitorilor Săi la prima Sa arătare după înviere, aceştia intră în posesiunea puterii de-a pătrunde în sufletul celor ce se căiesc şi să rostească sentinţa iertării sau ţinerii păcatelor. Deşi necesitatea spovedaniei apare înaintea ivirii creştinismului, efectul acesteia, iertarea, a venit pe pământ deodată cu coborîrea Fiului lui Dumnezeu între oameni. Mântuitorul a ascultat cele dintâi spovedanii pe pământ dând şi deslegarea: „...iartă-ţi-se ţie păcatele"... Intre maslinii Ghetsimanilor, Mântuitorul însuşi se mărturiseşte lui Dumnezeu — nu pentru sine ci pentru lume — lămurind Tatălui ceresc şi întregei omeniri rosturile chemării Sale sfinte: „Eu pentru aceştia mă rog, nu mă rog pentru mine"... (Ioan 17, 9), pentru povara păcatelor întregei omeniri cu care mă încarc urcând crucea Golgotei, pentru aceasta mă rog.

Aceasta este poarta şi uşa milostivirii pe care o deschide neamului omenesc numai Răstignitul de pe culmea Căpăţânii.

Dacă religiunile primitive şi antice precum Brahmanismul vedic, Budhismul indian, cel japonez şi cel chinez, practicau şi practică mărturisirea din pornirea necesităţii fireşti, creştinismul aduce prin mărturisire uşurarea iertării păcatelor şi a împăcării omului cu Dumnezeu pe temeiul ispăşirii de pe Golgotha. Intemeietorii marilor religii nu cunosc Dealul Căpăţânii şi nici învierea; nu ştiu nici pe Maria Egipteanca, nici pe cea demonizată din Magdala, pentrucă ei „n'au avut stăpânire peste toată făptura, ca viaţă veşnică să dea la toţi" (Ioan 17, 2).

Ca orice acţiune de influinţă a omului faţă de om, spovedania nu este numai o Taină, ci ea este şi o artă.

[1] *Cathrein:* Unitatea conştiinţei morale a umanităţii, vol. III, p. 576, cit. la B. Bartmann: Précis de Theologie Dogm. II p. 396.

Este arta preotului de a şti să deschidă sufletele pentru Dumnezeu şi este arta omului de a se şti împodobi cu haina cerută de divinitate pentru masa Fiului lui Dumnezeu. Este arta preotului de a şti să izbăvească sufletul, este arta care printr'o fericită psihosinteză ştie să zugrăvească şi să imprime în tot sufletul chipul lui Hristos, în locul celui rău. Ea este „o instituţie de pedagogie divină",[1] e o terapeutică morală de o subtilă psihologie".[2]

Ca acţiune de mântuire sufletească, spovedania se sprijineşte — pe lângă puterea ei soteriologică, pe care i-a imprimat-o Mântuitorul nostru Iisus Hristos — şi pe datele ştiinţei privitoare la suflet. „Inainte de a exista psihologia ca ştiinţă a fenomenelor sufleteşti şi psihanaliza ca încercare de lămurire a tainelor din subconştientul nostru, sfinţii Părinţi şi scriitorii bisericeşti au arătat necesitatea psihologică a pocăinţei în general şi a elementelor ei în special".[3]

In spovedanie se operează cu anumite elemente care au ca teren de acţiune sufletul omenesc. Vom stărui numai asupra celor două elemente care constitue însuşi temeiul spovedaniei, atât ca act soteriologic cât şi ca fenomen psihologic: este *păcatul* care te tulbură până la epuizare şi e *căinţa* care constitue condiţia iertării.

In expunerea noastră vom privi exclusiv omul în deobşte, *normal* desvoltat trupeşte şi sufleteşte, care nu reclamă consideraţii psihologice speciale. Deşi în teologia mai nouă se face uz tot mai mult de datele ştiinţei psihologiei şi psihopatologiei, e bine a folosi aceste date numai până la limita unde ele se încadrează în învăţătura Bisericii şi nu impietează asupra valorii dumnezeeşti a Tainei sfintei Spovedanii. Datele acestea se vor folosi pentru a aduce la un numitor comun, a sintetiza şi canaliza manifestările sufletului omenesc spre împreunarea cu Hristos, care trebue să fie ţinta supremă atât a penitentului, cât şi a celor chemaţi să îndrume sufletele către Dumnezeu.

* * *

---

[1] Pr. *Petre Vintilescu*, Spovedania şi Duhovnicia, Bucureşti 1939, p. 5.
[2] *Ilarion V. Felea*, Pocăinţa, Sibiu 1939, p. 305.
[3] Idem, p. 292.

După cum trupul omului are lipsă de anumite elemente pentru a putea trăi, precum și de anumite împrejurări care îi favorizează viața și o întrețin, așa și sufletul — și mai ales sufletul — are nevoie de elementele care îl încălzesc şi îl fac să trăiască. Când este vorba de trup, elementele acestea sunt multe. Dar când este vorba de suflet, elementele acestea se reduc, sau mai corect, se concentrează într'unul singur, care este o cerință universală și firească a omului: *Hristos*. Psalmistul face constatarea că sufletul omului dorește divinitatea așa precum cerbul setos dorește apa izvorului.

După constatarea aceasta, s'ar părea că omul nu mai întâmpină niciun impediment în calea unirii sale cu Hristos, în a viețui cu Hristos, în a trăi pe potriva poruncilor Evangheliei lui Hristos. Există totuși o piedecă, chiar de proporții universale. Această piedecă este păcatul, care fiind universal, trebue să aibă și o realitate psihologică. Iar Hristos nu poate sălășlui împreună cu păcatul, „căci ce însoțire are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce împărșire are lumina cu întunerecul, sau ce potrivire este între Hristos și Veliar?" (II Cor. 6, 14—15).

Sören Kierkegaard, filosoful experiențelor personale, constată că ideea păcatului, existența lui și realitatea lui, nu pot fi separate de alte două realități: de aceea a *omului* și de aceea a *divinității*. Omul, reflectând serios și conștient asupra existenței sale, constată că el există; dar afară de el mai există divinitatea și păcatul. Prin urmare, concepția noțiunii de Dumnezeu și om și a raportului dintre aceste două realități ne duce la ideea de păcat, la urmările lui și la importanța lui.[1]

In ce privește *păcatul*, întrebarea care poate preocupa psihologia este: cum se poate naște păcatul? Psihologia are să lămurească, deci, care sunt stările sufletești premergătoare păcatului și merge numai până la săvârșirea lui. Ea nu se ocupă decât de manifestările sufletești, de fenomenele spirituale și nu poate percepe științific lucrul însuși.[2] De aici încolo este rostul dogmaticii. Să pornim în

---

[1] *Walter Künneth*, Die Lehre von der Sünde, Gütersloh 1927, p. 6 sq.

[2] *W. Künneth*, op. cit., p. 29.

cercetarea noastră asupra păcatului dela starea spirituală a lumii contimporane, care de altfel nu este deosebită de a celorlalte generații de peste veacuri, pe care le-a înghițit pământul. Omul modern are la îndemână toate mijloacele tehnice pentru a-și asigura un traiu confortabil. El exploatează cum știe mai bine și mai rațional toate puterile științei și ale civilizației. Dar la capătul ostenelilor sale constată totuși o nemulțumire și mai ales o teamă plină de mister. Teama aceasta, care macină ființa omului modern, îl face ca printre stropii de vreme pe care i-o îngădue învălmășeala zilelor, să-și ia clipe de răgaz, să se izoleze în singurătate, să se privească pe sine însuși, să-și examineze eul așa cum poate el mai bine. La sfârșitul cercetărilor, el constată o realitate. Constată prezența în însăși ființa lui a unui dușman care îi descompune sufletul. Acesta este *păcatul*, fantoma aceea aducătoare de moarte, care îi calcă sămănătura sufletului și când vrea și când nu vrea. Dar să luăm bunăoară un om nevinovat (și ce puțini se găsesc de aceștia!), din mulțimea indivizilor contimporani, care și-a spălat sufletul proaspăt în baia Tainei celei sfinte. Firește, cel mai vizibil fenomen sufletesc la acest om este *teama*. El cunoaște și îi sunt încă proaspete pe retina sufletului, groaznicele tulburări pe care i le-a cauzat păcatul. In starea aceasta de groază și teamă, îi apare din nou *posibilitatea* de-a călca legea divină. Dulcețurile făgăduite de păcat, însoțite de *posibilitate,* adecă de concursul fatal al împrejurărilor, pe deoparte, și *teamă* pe de altă parte, produc în sufletul omului o sensație foarte ciudată. Conflictul psihologic dintre teamă și posibilitate, este bătălia premergătoare căderii în păcat. In acest conflict, sufletul fiind copleșit de un șir nesfârșit de semne de întrebare, de un spectru infernal de policolor, devine confuz și nu mai este în stare să prelucreze după legile proprii impresiile venite dinafară, percepute de rațiune. In acest chip, cunoașterea adevărată, a acestor impresii exterioare nu este posibilă. Omul ne mai putând aprecia realitatea, nu mai poate distinge lămurit granițele dintre bine și rău, dintre păcat și virtute și astfel încearcă clipe de cel mai greu sbucium sufletesc. In toate cazurile, rolul

de *veto* în acest litigiu spiritual îl are sentimentul, a cărui greutate înclină cumpăna pe care se așează, până la fund. Aceasta, pentrucă sentimentul este facultatea sufletească ce acționează în cutele cele mai intime ale sufletului omenesc și care reacționează spontan față de realitatea ce i se îmbie dinafară, manifestând starea de *plăcere* sau *neplăcere*. Ori, de vreme ce impresiile percepute dinafară sunt neprelucrate de rațiune sau prelucrate de-o judecată confuză, zăpăcită fiind de forma ispititoare sub care i s'a îmbiat realitatea brută, firește, sentimentul va apăsa cumpăna asupra plăcerilor oferite de țărână. Este de sine înțeles că voința fiind rezultanta acestor două forme de manifestare, nu mai este în stare să respingă răul, ci îl realizează.

Aici, făcând o scurtă paranteză, trebue să pomenim că acesta este unul dintre motivele pentru care părinții cu răspundere și institutele de educație restrâng libertatea celor ce sunt dați în grija lor, ca, în sensul negativ, să-i scutească de împrejurări, de condiții externe favorabile, care ar putea provoca într'înșii un asemenea războiu psihic; iar în sensul pozitiv al educației, să le înlesnească și asigure odraslelor vremea necesară asimilării ideilor primite dela educatori, pe temeiul cărora să li se clădească caracterul tare pe care-l așteaptă societatea dela orice om.

Dar ceea ce este curios de remarcat în cursul procesului de desvoltare psihologică a păcatului, e faptul că oamenii de știință, fiziologii, au constatat — și lucrul acesta îl putem verifica oricare dintre noi — că sbuciumul sufletesc, stările de nervi și peste tot bătălia psihologică pe care o încearcă ființa umană în drum spre păcat este atât de mare, încât imprimă pe fața penitentului anumite cute, riduri, care corespund respectivelor stări de decădere morală și care, firește, trădează pe om ca o pecete ce nu se poate șterge și care îți certifică trecutul învolburat pe care l-ai trăit.

Să încercăm numai a trage o verticală precisă, care să ne despartă fața în două părți milimetric egale. Facem din clișeul fiecărei jumătăți o fotografie a feței întregi, în sensul că fiecare jumătate o copiem și pe stânga și pe dreapta cartonului. Vom observa că figura scoasă din ju-

mătatea stângă a feței este un chip gata de a face orice rău. Ochii mari deschiși, buzele cărnoase și privirea înfricoșător de speriată. Aceasta probabil pentrucă în partea stângă a trupului este așezată inima și omul săvârșește faptele din prisosul inimii, a sentimentului. In schimb, capul realizat din partea dreaptă a clișeului este un chip venit parcă din lumea îngerilor și poartă imprimat tot ce este mai bun în ființa omenească. Din pricina aceasta, penitenții rămân mirați când duhovnicul insistă mai mult în descoperirea vreunei părți sufletești pe care subiectul încearcă s'o tăinuiască.

La sfârșitul luptei sufletești, biata ființă umană se prezintă cu facultățile spirituale desechilibrate, cu voința slăbită, cu funcționarea instinctelor pervertite. In starea aceasta de comă spirituală, omul exclamă ostenit: „Video meliora proboque deteriora sequor"; ceea ce înseamnează pe graiul sfântului apostol Pavel: „Nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârșesc". Căci după cum funcționarea anormală a organelor trupești aduce moartea fizică, așa și funcționarea anormală a celor sufletești aduce moartea morală. Și după cum în ordinea fizică nu există nici o soluție de însănătoșire decât revenirea la funcționarea normală a organului, tot așa și în viața sufletească nu există altă nădejde de ameliorare până când nu se elimină păcatul, adecă până nu se pune în funcțiune normală sufletul pervertit.

Sufletul, această realitate simplă, imaterială dar mereu activă, schimonosit după atâtea concesiuni nefirești ce le-a făcut împrejurărilor dinafară, cărora le-a căzut pradă și trupul în virtutea solidarității în acte dintre trup și suflet, se dorește în chip natural după o ușurare, după o descătușare, după o altă lume, după lumea harului, după lumea cerului de unde a venit. Aici este momentul convingerii și recunoașterii păcatului, moment când sufletul dorește harul, *dorește libertatea.* Am putea spune că aici este momentul când în toate cazurile cunoscute, începe actul de convertire spre o viață nouă. Psihologia spovedaniei are ca preambul psihologia convertirii, căci aici se face începutul hotărîrii omului de a-și aduce la numitor comun

viața interioară și a înlătura eul cel vechiu și rău. Aici începe omul să-și dea seama că mai presus de orice, în viața sa, este sufletul său. Acum își dă seama că el trăiește mai întâi de toate prin sufletul său. Aici este momentul când constată cu putere că el, omul, atâta prețuește în fața semenilor săi și în fața lui Dumnezeu, cât îi valorează sufletul său.

Sunt opinii, mai ales în lumea filosofilor pragmatiști,[1] cari susțin că grija de căpetenie a unui om, a unui convertit, este eliberarea sa de păcat și numai pe planul al doilea ar fi așezat scopul convertirii, adecă începerea unei vieți noui, începerea perfecțiunii. Ori, simpla eliberare de păcat nu poate fi un scop în sine, căci atunci nu mai este convertire, ci mai degrabă o descătușare vremelnică de sub povară, pentruca atunci când interesele tale lumești îți cer păcatul ca util și de valoare practică, să-l începi din nou. Convertirea însemnează o schimbare de atitudini, însemnează a da un curs opus și deci mai bun vieții pe cari ai avut-o, curs pe care ți l-ai formulat ca scop în clipa când ai hotărît convertirea. Scăparea de păcat este deci un mijloc de care faci uz în chip permanent în cursul fenomenului sufletesc al convertirii, pentru a ajunge la scopul final; viața cea nouă. Un individ, când își începe actul convertirii, își are formulat întreg ansamblul de viață nouă, i-a studiat în prealabil programul și dulceața, formulare care i-a ocupat întreg câmpul conștiinței și prin aceasta a expulsat în chip firesc sentimentul răului și al păcatului său dincolo de cercul luminos al conștiinței sale. Căci, în ultima analiză, convertirea, ca fenomen sufletesc, constă în străduințele neobosite ale omului de a-și trece impulsiunile religioase dela periferie la centru, cu scopul de a elimina din cercul conștiinței preocupările rele ale eului învechit, care l-au torturat și l-au neliniștit.[2]

Dar orice schimbare, orice instalare nouă, chiar și în ordinea materială a lucrurilor, se săvârșește cu un anumit

---

[1] Vezi *W. James*, L'expérience religieuse, Essai de psychologie descriptive. Trad. par Frank Abauzit. III-e éd., Paris 193'.

[2] Comp: *James-Wobermin*, Die Religiöse Erfahrung. 4 Aufl. Leipzig 1925, p. 157 sq.

ceremonial. Evanghelia ne spune că întoarcerea la casa părintească a fiului păcătos n'a fost lipsită de anumite trepte psihologice de o subtilitate rară și care s'a terminat printr'un ceremonial adecvat. Așa și azi, în procesul convertirii omenești, înscăunarea grupului de idei noui în locul celor vechi se face cu un ceremonial oarecare, reclamat de însăși nevoile firii omenești. Abandonarea păcatelor și hotărîrea la o viață nouă se face prin mărturisirea păcatelor: „Tată, greșit-am"... Spovedania sinceră „Tată, greșit-am... rostită cu un adânc sentiment de colaborare și aprobare a facultăților psihice, are ca forță motrice așa numita *căință*, care te împinge la mărturisire.

In fond, fenomenul căinței este identic cu cel al convertirii, numai că cel dintâi presupune în chip necesar *și* frângerea inimii, durerea, regretul, sila pe care o simțim față de păcat.

Ca și la convertire, așa și asupra căinței, există păreri ale unor filosofi moderni cari o văd pe aceasta ca ceva iluzionar, ce ar putea exista numai în imaginea noastră și o stigmatizează ca *inutilă*, pentrucă — zic ei — un fapt săvârșit nu-l mai poți face nefăcut, așa cum pretinde fenomenul căinței. Părerile acestora se sprijinesc pe o altă afirmație greșită a lor, legând căința de întoarcerea în prezent a trecutului istoric, așa cum ai întoarce pe dos cursul unei ape curgătoare în ordinea legilor naturii.

Opiniile acestea sunt eronate în esența lor, pentrucă procesul căinței nu are ca teren de acțiune natura neînsuflețită, ci căința are ca fond viața spirituală omenească. Dacă am tăgădui căința în esența ei, existența ei, posibilitatea ei și folosul ei pentru ființa umană și în deobște pentru societatea omenească, ar trebui să ne tăgăduim judecata, conștiința, sentimentul, memoria noastră, sensațiile cele mai intime și mai înalte de care este capabilă ființa noastră. Ar trebui să tăgăduim acel sentiment de durere specific numai omului, care provoacă lacrimile. Și, în sfârșit, ar trebui să ne tăgăduim pe noi înșine și să ne așezăm în rândul celor fără de glas.

Dar toate aceste nu sunt posibile. Cunoscutul psiholog și pedagog dela Universitatea din Freiburg i. Breisgau,

Iosef Geyser,[1] aduce în sprijinul căinței însăși conștiința omenească, despre care spune că ea la început recepționează o faptă oarecare și după scurgerea timpului, aceeaşi conștiință fiind mereu activă, poate chema la suprafață în orice clipă fapta din trecut, îndemnând individul la revizuirea ei, la o senzaţie de regret şi la hotărîrea de a începe o viaţă nouă.

Apoi filosoful contimporan Max Scheler[2] afirmă că „nu există parte a vieții noastre trecute care, desigur, fără a putea fi schimbată ca fapt de cronologie istorică, să nu poată fi transformată ca sens, ca valoare, ca factor ce influințează asupra vieții noastre ulterioare, putând fi făcută din piedecă a viețuirii în bine, temelie înnoită a unei vieți împrospătate". Unul dintre cei mai de seamă gânditori creștini și luminat teolog al Bisericii noastre spune: „Orice clipă a vieţii noastre trecute, fără a o goli din noi, o putem curăţi de răul din ea, cum curățim un izvor de noroiul din el. Cât timp trăim putem fi mereu altfel și altfel... De aceea, niciodată nu se poate spune de o faptă trecută a noastră că şi-a epuizat valoarea şi puterea de determinare. Numai când murim, toate faptele şi chiar toată viaţa noastră a devenit ceva încheiat, ce nu se mai poate determina, deşi poate determina pe alţii".[3]

Dar mai ştim un lucru: după cum nu există întemnițat pe lumea aceasta care să nu dorească libertatea, aşa nu poate exista nici suflet robit de patimi care să nu se dorească după eliberare. Nu există rău pe lumea aceasta care să nu-ți stârnească căință, după cum nu poate exista cineva umblând în întunerec şi să nu dorească lumina.

Ceea ce îi derutează însă pe detractorii căinței ar fi după toate indiciile *mândria din om, chiar şi mândria lor*, acel vierme paradisiac al ființei omeneşti, care îți îngădue, ba îți facilitează căderea, dar te opreşte dela ridicarea din păcat. Mândria îți împietreşte sentimentul de pudoare, te

---

[1] Lehrbuch der Allgemeinen Psichologie, Münster i. Westf. 1920, p. 10.

[2] Vom Ewigen im Menschen, Berlin 1933, p. 14.

[3] *Dr. D. Stăniloae*, Căință și înviere sufletească; în: Revista Teologică, colecția 1945, p. 10. — Studiul acesta, de-o adâncă cugetare și subtilă psihologie religioasă, ne-a călăuzit mult în lucrarea noastră.

înțepenește ca pe o mumie și nu-ți permite să privești — plecându-te cu smerenie — spre abisul faptelor rele.

Piedecile omului către mântuire sunt multe, dar mândria este impedimentul cel mai greu de biruit și cel mai de temut. Dar fața cea mai primejdioasă a mândriei nu este aceea de-a te ținea departe de fenomenul căinței, ci mai degrabă predispoziția pe care ți-o creiază de-a cădea în alte păcate multe și grele. Căci „începutul oricărui păcat este mândria — citim în Sf. Scriptură. — Cel cuprins de mândrie va fi încărcat de blestem și mândria va aduce ruina sa" (Sirah 10, 15). Din mândrie se spune minciuna ca să nu fii dat de rușine; din mândrie răpești avutul altuia, ca să te îmbraci mai frumos; din mândrie clevetești ca să apari tu la înălțime și în sfârșit tot mândria mână pe om până la ridicarea împotriva ordinei divine, pentruca acest păcat să nu-și tăgăduiască aroma ce-a îndemnat pe demoni la răsvrătire împotriva lui Dumnezeu.

Nu căderea este însă de importanță aici, ci mai important este a te ști ridica. In sufletul omului oricât ar fi de decăzut — zac puteri nebănuite, latente, curate, nevătămate de cariul viciilor. Căci sufletul, prin căderea în păcat, nu se golește pe sine de tot ceea ce i-a dat Ziditorul mai bun, așa cum ai goli un vas în care să nu mai rămână nimic. O zguduire sufletească sau un îndemn bine venit dinafară sunt suficiente ca să ne provoace amintirea și regretul trecutului neplăcut, pe care l-am fi vrut să nu fie așa. Aici este clipa când începe căința spre a ne încovoia trupul către smerenia ce deschide larg porțile unui nou conținut de viață, care ia locul rămas gol prin eliminarea păcatului regretat. Omul smerit este totdeauna sincer, deschis — față de sine și față de alții. Căința deschide sufletul cel încuiat cu zăvoarele orgoliului și omul nu-și mai subestimează semenii, dela care este convins că-i poate veni tot atâta bine ca dela sine însuși. Este adevărat că operația la care te supune căința este grea și mai ales dureroasă. Aceasta din două motive: Mai întâi, căința angajează întreagă ființa noastră, ea nu se referă numai la cutare sau cutare întâmplare sau faptă a noastră din trecut, ci cuprinde eul nostru întreg. Altfel, căința

n'ar fi completă. De multe ori noi am fi mai îngăduitori cu noi înşine, încercând să ne căim de un lucru menajându-ne într'altul. Să dăm o mai mică importanţă vreunui păcat, căruia mândria nu ne lasă a-i vedea întreaga urîciune. Bisturiul acestei lupte este tăios şi ne dă zile şi nopţi de nelinişte. In al doilea rând, prin căinţă se ucide eul vechiu din fiinţa noastră, se rupe o legătură, se taie într'o rană a întâmplărilor vechi. Şi durerea este cu atât mai mare cu cât noi suntem şi chirurgul şi penitentul.

Dar în strânsă legătură cu fenomenul căinţei stă *funcţiunea memoriei*. Memoria fiind aptitudinea de temelie a tuturor funcţiunilor psihice, ea este unul dintre factorii hotărîtori în producerea căinţei. Chemarea faptelor trecute în centrul luminos al conştiinţei se săvârşeşte potrivit legilor asociaţiei, cu ajutorul memoriei, care păstrează şi ţine treze elementele luminoase de asociat. Nu este aducere aminte care să se facă spontan, dela sine, ci e rechemată totdeauna cu ajutorul memoriei fie prin asemănare fie prin contiguitate. Memoria este deci puterea „de fixare, reţinere şi reproducere a diferitelor evenimente trăite şi observate".[1] Ea este puterea de-a reconstitui senzaţiile şi reprezentările în conştiinţă. Memoria ne reaşează în succesiune ca să retrăim însuşi cursul timpului trecut. Trebue să nu scăpăm din vedere un lucru. Dacă memoria este una dintre funcţiunile psihice de bază, apoi ea este şi una dintre cele mai expuse maladiilor. Boala memoriei se cheamă *uitare*, care se iveşte adeseori prea devreme în cursul anilor omului, chiar în vârsta tinereţii. Slăbirea memoriei poate fi pricinuită din slăbirea sănătăţii, oboseala generală a organismului, oboseala creerului, etc. Viciile, însă, aduc cu sine totdeauna slăbirea memoriei. Ele obosesc memoria şi omul ajunge în cercul vicios al imposibilităţii mărturisirii păcatelor. Pe deoparte din pricina uşurinţei cu care viciosul priveşte sfânta Taină, iar pe de altă parte se vede incapabil de căinţă nefiind în stare a-şi chema trecutul ca mărturie a faptelor săvârşite. Şi apoi un suflet vicios şi pervertit se sileşte să-şi aducă aminte numai stările plăcute, alungând pe cele neplăcute. Iată de ce memoria are un rol atât de covârşitor în actul căinţei.

[1] *N. Mărgineanu:* Psihologia persoanei, Sibiu 1941, p. 123.

Se naşte acum întrebarea: Dacă memoria joacă un rol atât de important în fenomenul căinţei, ce se întâmplă cu penitenţii senili, bolnavi şi chiar cu cei vicioşi cu memoria slăbită, cari vor totuşi cu tot dinadinsul să obţină iertarea păcatelor şi să se îndrepteze? Nici aceştia nu sunt excluşi dela mântuire. Ei trebue însă ca prin străduinţe şi eforturi mari, prin pregătiri de zile întregi, să-şi depene viaţa trecută atât cât îi ţin puterile psihice, până unde-i ajută memoria. *Intenţia de mântuire* cu care pornesc în osteneala lor şi dorul fierbinte după o viaţă nouă, dau o deosebită intensitate căinţei care este socotită deplină chiar dacă a lipsit parţial concursul memoriei. Memoria pierde din vedere în mod obicinuit numai păcatele mai mici, însă cele grele sunt păstrate chiar şi de cei mai slabi, întrucât acestea lasă o greutate mai mare pe suflet, legate fiind de evenimente mari din viaţa penitentului. *Intenţia de a-şi mărturisi toate păcatele*, deschide larg uşa celui păcătos spre iertare, dar numai când această intenţie este însoţită şi de *hotărîrea neclintită* de a-şi schimba viaţa de până acum. Formula de deslegare a păcatelor în Biserica ortodoxă, atât la Slavi cât şi la Români, rezumă efectele tainei pocăinţei prin apăsul pus pe expresiunea „...te desleg de *toate* păcatele", iar în Biserica grecească este şi mai lămurit: „...toate câte nu ai ajuns să le spui fie din neştiinţă, fie *din uitare...*".[1]

Ajunşi până aici cu fenomenul căinţei, totuşi n'am putea spune că ea este încă deplină. Pentrucă am privit până acum căinţa numai ca simplu fenomen sufletesc, izolat în noi înşine, fără să-l punem în legătură cu răspunderea pe care o avem pentru păcat faţă de persoanele dinafară de noi. Prin orice păcat de care ne căim, noi am jicnit pe cineva, am supărat pe cineva afară de noi, am rupt legăturile cu cineva. Prin urmare, păcatul de care mă căiesc nu este numai o imperfecţiune a mea, un rău fizic, o chestiune particulară a mea, ci am atentat prin el şi la drepturile cuiva. Aici dăm de nota specifică a păcatului, care este *vina*. Vina ce ne apasă şi pentru care conştiinţa îşi intensifică şi înăspreşte rechizitoriul

[1] Dr. *N. Popoviciu*, Epicleza... Sibiu 1933, p. 250.

clipă de clipă. Vina este deci răspunderea personală isvorită din conştiinţa păcatului împlinit, răspundere ce ne apasă şi ne nelinişteşte până la epuizare. „Şi cine simte vina, o simte nu numai faţă de oameni, ci în primul rând faţă de persoana absolută a lui Dumnezeu... Vina devine ceva relativ când o referim numai la oameni, putând trece peste ea la ordinea zilei, aşa cum putem trece peste oameni. Numai când simţim că omul nu este relativul biologic, pe care-l sesizăm empiric, ci o valoare eternă şi i-am periclitat prin fapta noastră nu numai o existenţă efemeră, ci eternitatea, aşa dar numai când vedem pe om susţinut şi întemeiat de Dumnezeu, ca valoare eternă, numai când îl vedem în numele lui Dumnezeu, sentimentul vinei noastre faţă de el are asprimea şi neîndurarea absolută... De aceea căinţa trebue să o facem în faţa lui Dumnezeu, ca să putem scăpa de vină, dar în faţa lui Dumnezeu prin faţa omului, văzut în lumina lui Dumnezeu care se străvede prin el, prin faţa omului pus înaintea ta de Dumnezeu, pentru a te căi în faţa lui ca în faţa lui Dumnezeu."[1]

Aşa este logic, dar aşa este mai ales soteriologic, ducător la mântuire. Omul, aproape în toate cazurile, când săvârşeşte răul, îşi ia toate măsurile de prevedere, să nu-i cunoască nimeni fapta. El săvârşeşte deci răul singur. Dar el nu-şi poate acorda iertarea singur. *A te plânge ţie însuţi, a-ţi cere iertare ţie însuţi, nici nu te satisface, nici nu te uşurează, dar nici nu te mântuieşte.* Oricât ar fi de fierbinte căinţa şi oricât am privi noi de adânc vina faţă de Dumnezeu, iertarea nu ţi-o poţi da singur. E un fenomen psihologic universal şi o cerinţă naturală a omului că păcatul, durerea, răul, destăinuit cuiva, se diminuiază, te uşurează. Dacă prin păcatul nostru am jicnit un semen sau mai mulţi, supărând prin aceasta şi maiestatea dumnezeească, noi nu ne vom simţi satisfăcuţi decât numai mărturisindu-ne altui eu, unei alte persoane, lângă care stă în chip nevăzut Dumnezeu, care ne ascultă spovedania. Prin spovedania în faţa semenului nostru, chemăm în faţa noastră întreg trecutul de care ne lepădăm, aşa

[1] *Dr. D. Stăniloae,* op. cit. p. 15—16.

cum lepădăm o haină ce nu ne mai este de folos. Prin urmare, „refacerea trecutului fiecăruia din noi, înnoirea mea, e o operă comună a mea, a semenului meu și a lui Dumnezeu",[1] iar viața pe care o începem e un dar pe care ni-l face Dumnezeu prin graiul semenului în fața căruia ne-am spovedit. „Este evident, apoi, că *și psihologic*, declararea păcatelor este o manifestare indispensabilă căinței. Precum orice dispoziție sufletească se exteriorizează, precum orice gând al nostru își află *în cuvânt* desăvârșirea, tot așa și căința, când este adevărată și reală, duce cu necesitate psihologică la declararea păcatelor".[2]

Am spus mai înainte că operația la care ne supune căința este grea și mai ales dureroasă. Intre motivele care produc suferința în cursul fenomenului căinței, l-am arătat și pe acela care izvorește din îngăduința și menajamentul pe care ni-l aplicăm noi singuri în recunoașterea păcatului, fie din mândrie fie dintr'o insuficientă cunoaștere de noi înșine, încercând să ascundem în fața noastră fie o lature a noastră fie alta. In orice caz, singuri fiind, nu îngăduim căinței să ne cuprindă întreaga ființă.

Semenul în fața căruia ne căim și ne mărturisim, înfățișându-ni-se ca purtător al prieteniei divine și al autorității divine, este singurul care ne poate sta într'ajutor să ne cunoaștem deplin. Căci numai cunoscându-ne deplin ne putem căi deplin și mărturisi deplin. „In zadar te analizezi pe tine în singurătatea eului. Această meditație nu-ți procură o cunoaștere totală a ta. Ieși din ea aproape totdeauna cu o părere unilaterală despre tine, sau prea bună sau prea rea. In deobște, în fața unui semen vezi în tine laturi pe care nu le-ai văzut înainte, fie că te mustră pentru absențe dela datorii, cărora tu le-ai găsit scuza, fie că-ți prilejuește vederea unei mizerii, căreia nu ai puterea de voință să-i ajuți, sau a unei calități pe care tu nu o ai. Am experiat cu toții că în fața fiecărui om ne apărem nouă înșine în altă lumină, ni se descopere o altă lature a noastră. Aceasta dovedește că în singurătate ne rămân în umbră atâtea aspecte ale noastre.

---

[1] Dr. *D. Stăniloae*, op. cit. p. 19.

[2] *H. Andrutsos*, Dogmatica, trad. de Dr. *D. Stăniloae*. Sibiu 1930, p. 407—408.

Cel mai deplin îţi ajută să te cunoşti un prieten bun, lângă care te simţi la largul tău, dar care are o supremă seriositate morală, încât te simţi provocat să te cauţi în toate străfundurile de întunerec şi de păcat ale tale; un prieten care, pe lângă aceasta, are şi curajul de a-ţi pecetlui ca păcat ceea ce-i păcat, sau de a-ţi spune singur greşalele, de a te mustra pentru ele, dar în aşa fel că te zideşte, nu te înveninează. Dacă nu o face, trăieşti cu el într'o minciună şi într'o falsă prietenie, iar dacă o face cu patimă sau cu o satisfacţie suspectă, nu te zideşte şi nu mai ai încrederea care te ajută să te cunoşti şi să i te descoperi.

Dar unde putem găsi între oameni un asemenea prieten? Nicăiri. Rămânem aşa dar condamnaţi în temniţa păcatului şi a nesincerităţii, odată ce fără un prieten desăvârşit nu putem scăpa din ea? Nu. Căci Dumnezeu dăruieşte fiecăruia un asemenea prieten, în persoana duhovnicului. Acesta te ajută să te cunoşti, să te căieşti şi să te mărturiseşti, atât prin conştiinţa lui că e trimis al Domnului, trebuind să te asculte desbrăcat de orice sentiment personal, cât şi prin conştiinţa ta că el, fiindu-ţi dăruit de Domnul, e departe de orice-i omenesc în scrutarea ce ţi-o face, dar are şi autoritatea dumnezeească ce te pune în cea mai responsabilă vibraţie. Duhovnicul, purificat de tot ce-i omenesc în el, îţi arată o faţă în care licăreşte *mila* semenului, care înţelege neputinţa omenească, *dragostea* desăvârşită a lui Hristos, care şi-a dat viaţa pentru ca să ni se ierte orice păcat, dar şi *autoritatea* judecătorului suprem, în faţa căruia trebuie să dăm seama de toate...

Mulţi oameni ne cunosc interiorul. Dar unii o lature, alţii alta, întru cât n'am fost decât într'un contact fugitiv cu ei şi ne judecă dintr'un interes sau altul. Pentru o cunoaştere deplină a noastră, trebue să dăm ocazie cuiva să ne cunoască cu deamănuntul, din toate laturile; cuiva care nu ne judecă din vreun unghiu de vedere personal, ci cu dragostea lui Iisus şi cu obiectivitatea normelor lui Dumnezeu.

Așa se luminează valoarea duhovnicului și necesitatea ca să nu lunecăm în grabă prin fața lui ci să ni-l facem prieten statornic... Să nu crezi că descoperirea ta în fața duhovnicului este o desgolire nedemnă. Nedemnă este înfățișarea înaintea lumii în haina murdară a păcatelor și a viciilor. Comunicarea păcatelor tale nu e o desgolire de care trebue să te sfiești, ci curajul de a scoate la suprafață ceea ce e frumos în tine. Păcatele și așa se văd, chiar dacă nu le spui. Și se văd mai urîte când nu le spui. Dar când le mărturisești în duh de căință, apari prin ele tu cel din adânc, înfrumusețat de căință. In chiar momentul mărturisirii lor, păcatele nu ți se mai văd în urîțenia lor. Chiar în momentul când ai început mărturisirea ta în fața duhovnicului, a început renașterea ta, înnoirea ta prin tot ceea ce faci acum, ajutat de duhovnicul dat ție de Dumnezeu".[1]

*
* *

In actul spovedaniei, penitentul stă în fața lui Dumnezeu. Preotul este numai slujitorul Său, adică executorul vrerii preaînalte, care țintește la reașezarea fiecărui suflet omenesc în starea de optimă comuniune cu Hristos.

Spovedania este taina eliberării noastre din prinsoarea păcatului și ușa de acces la libertatea fiilor lui Dumnezeu.

Am fost creați după chipul și asemănarea Părintelui ceresc, care ne-a rânduit să fim capodopera mâinilor Sale și coroană a creației din nimic. Spovedania ne restitue acest ceresc privilegiu pierdut prin păcat. Omul nu mai este rob, ci liber. El este proprietarul unei libertăți cu care se mândresc îngerii și întru care petrec statornic sfinții sălășluiți în curțile casei Domnului.

Libertatea aceasta învălue cele dinlăuntru ale noastre și îndulcește pașii manifestărilor noastre văzute, dându-le un sens și dându-le siguranța pe care o ai numai atunci când plinești binele. Libertatea aceasta, omul modern, omul izolat de cer sau în ceartă cu el, n'o mai are. Aromele amare ale atâtor deprinderi zise „avansate" l-au făcut să-i piardă gustul întremător.

---
[1] *Dr. D. Stăniloae,* op. cit. p. 20—22.

„Suntem săraci în libertate lăuntrică", constată într'o carte de preţ şi de curaj, apărută înainte cu vreo cinci ani, un talentat teolog apusean.[1] Spusele lui sunt deopotrivă de adevărate pentru cercurile străine de darurile Bisericii, ca şi pentru creştinii practicanţi. Cei dintâi sunt săraci în libertate din simplul motiv că posedă, că îşi îngădue prea multă libertate. Ori, în vâltoarea unei vieţi debordante, care refuză orice frână — chiar dacă are o idee cât de vagă despre existenţa unui atare corectiv — nu mai este loc pentru libertatea făurită în dogorile unei convingeri religioase fermă şi dirijată de imperativele ordinei morale. O astfel de viaţă sufere de lipsa unei alvii şi a unei orientări pozitive. E o viaţă desarticulată din făgaşul ei firesc, o viaţă fărâmiţată în pulbere şi deşertăciune de bunul plac care nu acceptă îngrădirea chiar când aceasta e impusă de forţa publică.

Creştinii?... sunt tot atât de puţin liberi ca şi ceilalţi, însă în sens diametral opus. Stă o învălitoare pe inimile lor, au prea multe stăvilare, cum zice autorul amintit mai sus.

Nu suntem liberi, fiindcă nu ştim preţui adevărata libertate. N'o ştim preţui fiindcă n'o cunoaştem. Suntem robiţi lumii. Ea ne dispreţuieşte fiindcă în loc să i ne mărturisim cu curaj ca atare, preferăm poza timidă şi mult mai comoadă a „creştinului corect", care nu-i altceva decât o variantă, o copie retuşată a fariseului de odinioară. Suntem atât de încărcaţi de vina timpurilor şi de vina înaintaşilor, încât nici nu mai avem curajul să o gândim şi să o mărturisim.

Spovedania îţi reconfortează curajul mărturisirii neputinţelor tale vinovate şi îţi toarnă în viul sufletului puteri fără seamăn de mari în procesul naşterii din nou, care nu se poate săvârşi decât în colaborare cu Dumnezeu.

Spovedania te reaşează în ceata fiilor lui Dumnezeu, cari dispun de libertate fără margini: Ei fac numai bine,

---

[1] *Richard Egenter*, Von der Freiheit der Kinder Gottes, Freiburg i. Br. 1941. Vezi recenzia acestei cărţi, datorită Părintelui Profesor Dr. Grigorie T. Marcu, în „Rev. Teol.", Sibiu, an. XXXII, 1942, p. 102—104, din care împrumutăm unele pasagii în cele ce urmează.

şi de aceea, pentru ei nu există lege (comp. Gal. 5, 23), adecă pedeapsă, ci doar nume bun înaintea oamenilor, iar în ceriuri răsplata veşnică.

După ce te-a uşurat şi te-a luminat, spovedania îţi dă prilejul de a putea spune cu Apostolul, de astă dată despre tine însuţi: „Cele vechi au trecut, iată, s'au făcut noui" (II Cor. 5, 17).

Numai ceva mai trebueşte, pentru ca acest proces să se desăvârşească: De ceea ce ai făgăduit lui Dumnezeu, când ţi-ai plecat fruntea sub epitrahilul preotului-duhovnic, *să te ţii fără greş!*

FILOSOFIA ANTICĂ PEDAGOG SPRE HRISTOS[1]

de

Preot Dr. NICOLAE TERCHILĂ

Profesor la Academia teologică „Andreiană"

In opul său „Nomoi" (Legile), Plato vorbeşte despre spiritul cel rău, care lucrează neîncetat contra celui bun. Duhul cel rău este imboldul cel orb al firii, care e lipsit de orice raţiune. Acesta poate fi folositor, dacă este stăpânit de raţiunea divină, el însă se opune veşnic acesteia.

Concepţia despre lume expusă în această carte formează partea umbroasă, pesimistă a concepţiei optimiste expusă în „Timaios", unde lumea este descrisă ca o creatură şi chip al celui Desăvârşit, unde cosmosul este însuşi zeul fericit. In cartea „Legile" zice că în lumea aceasta este mult bine, dar rău este şi mai mult. De aceea există o luptă nesfârşită, în care omul trebuie să fie foarte atent. In lupta aceasta ne putem asocia cu zeii şi cu duhurile cele bune (demonii), pentrucă noi suntem proprietatea acestora.

Plato susţine cu multă tărie credinţa în *providenţa divină,* care cu tot răul ce există în lume va duce lupta la biruinţa binelui. Dacă un părinte, sau un conducător de oaste, sau de stat se îngrijeşte de toate treburile mici şi mari, au nu se va îngriji de noi Dumnezeu, care este atotputernic? Aceasta ar însemna că Dumnezeu ar fi leneş sau neglijent. Putem fi convinşi că Dumnezeu toate le va întocmi întru mântuirea şi înflorirea întregului. O părticică din acest întreg este şi omul, care a uitat că tot ce viază trebuie să tindă spre desăvârşirea, spre fericirea întregului. Individul este pentru întreg, nu întregul pentru individ. Dar omul se opune, pentrucă nu ştie în

[1] Urmare dela p. 138.

ce măsură binele comun este şi binelel lui. Dumnezeu a aşezat pe fiecare la locul său, astfel ca să poată colabora pentru biruinţa binelui. Acceptarea motivelor pentru această colaborare a lăsat-o la bunul plac al fiecărui om. In forma aceasta *Plato aprobă libertatea voinţei.*

Dar experienţa arată că adeseori cel drept sufere, iar celui nedrept îi merge bine. Această disonanţă Plato încearcă să o rezolve referindu-se la *o răsplată în lumea de dincolo.* De judecata zeilor nu poate scăpa nimeni. Ori unde te-ai ascunde, mâna zeilor te va ajunge şi-ţi va da răsplata cuvenită. Aparenta fericire a celor nedrepţi nu este argument împotriva providenţei divine.

Pe acest temeiu al unei concepţii religioase filosofice se bazează *etica* lui Plato. *Lumea aceasta este numai umbra realităţii, este contrastul lumii desăvârşite a ideilor.* Din lumea desăvârşită a ideilor, din societatea fericită a zeilor sufletul cade în lumea imperfecţiunii materiale, în lumea trupului pătimitor, unde trăeşte chinuit de nostalgia paradisului pierdut.

Situaţia sufletului căzut în trup seamănă cu aceea a unui întemniţat într'o celulă cu ferestre opace. Celula închisorii este trupul, ferestrele opace sunt simţurile. Sufletul întrupat comunică cu lumea prin simţuri ca prin nişte ferestre opace. Lumea care trece prin faţa ferestrelor sufletului, adică prin faţa simţurilor, proiectează umbre neprecise pe peretele interior al peşterei. Sufletul nu poate percepe lucrurile aşa cum sunt; el trebue să se mulţumească numai cu umbra slabă a acestora, pe care văzându-le îşi aduce aminte de lumea lucrurilor desăvârşite de unde a căzut. Trupul cu poftele sale stau în calea cunoaşterii adevărate, în calea fericirii.

Aici aflăm motivarea ascetismului platonic. Sufletul nu se simte bine în temniţa trupului, care-l ţine în cătuşe şi-l chinue cu imboldurile sale. El tinde spre lumea ideilor, care este cea adevărată şi'n care se simte el acasă. De aceea morala platonică pretinde o viaţă ascetică pentruca să zdrobească cătuşele patimilor trupeşti, pregătind astfel eliberarea sufletului.

Pe de altă parte lumea aceasta este considerată ca cea mai desăvârşită creatură a lui Dumnezeu, este chipul şi asemănarea lui, este însuşi Dumnezeu întrupat. In această concepţie se observă tendinţa de nivelare a prăpastiei între cer şi pământ, între Dumnezeu şi om. In ea aflăm fenomenul cel mai caracteristic al filosofiei platonice: *o tendinţă de împăcare între Dumnezeu şi om*, care formează fenomenul caracteristic şi pentru concepţia creştină.

In opul *Theaitetos* plângerea asupra suferinţelor pământeşti este întregită cu îndrumarea spre viaţa cea adevărată din lumea ideilor. *De suferinţele acestei lumi putem scăpa tinzând neîncetat spre o asemănare cu Dumnezeu*, realizabilă prin o viaţă dreaptă şi evlavioasă. Aceasta este virtutea adevărată, în vreme ce evitarea răului cu un scop utilitarist este virtutea falsă. In această dispreţuire a moralei utilitariste aflăm un mare progres în morala lui Plato, care consideră ca normă supremă a faptei morale idealul intuit în Dumnezeu. Fă binele de dragul binelui, nu din cauza unui folos egoist.

Viaţa înţeleptului este o pregătire neîncetată spre ieşirea din temniţa trupului, spre moarte. Grija lui nu este îndreptată spre trup, ci spre suflet, ca să-l mântuiască pe acesta din cătuşele corpului. Câtă vreme sufletul este legat de trup, va fi împiedecat prin mii de obstacole să ajungă la fericire, de care ne vom putea apropia prin o viaţă neîntinată de trup, până ce însuşi Dumnezeu ne va izbăvi. Atunci vom fi liberi de nebunia trupului şi curăţiţi de întinăciunea lui. Atunci vom putea cunoaşte adevărul, pe care numai cei curaţi îl vor putea vedea.

In lumina moralei ascetice se iveşte la Plato ideea bunului moral fără pecetea utilitarismului, adică ideea valorii absolute. Ea prevesteşte adevărul cuprins în cuvintele Mântuitorului: „Fericiţi sunt cei curaţi la inimă, că aceia vor vedea pe Dumnezeu"; sau: „Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi toate celelalte se vor adăuga vouă".

Dacă a ajuns odată stăpânitoare în morală această idee, pe baza ei s'a putut stabili valoarea relativă a celorlalte bunuri morale. Astfel sănătatea morală a omului, sau virtutea, constă în viaţa cumpătată, adică în armonizarea tu-

turor dorințelor sub stăpânirea rațiunii. In forma aceasta virtutea nu mai este identificată cu cunoașterea, ca la Socrate. Ea se împarte așa cum se împarte sufletul, adică fiecărei activități sau părți sufletești îi corespunde o virtute și anume: rațiunii îi corespunde înțelepciunea, voinței — bărbăția, simțurilor — înfrânarea, iar aranjarea acestor părți în armonia sufletului întreg o face dreptatea.

Acestea sunt cele patru virtuți cardinale ale eticei platonice, virtuți cari rezultă din inactivarea puterilor noastre sufletești. Ele au fost întregite în morala creștină de cele trei virtuți teologice: credința, nădejdea și dragostea. Toate împreună alcătuesc un izvor nesecat de sănătate și frumusețe sufletească. Ele sunt odoare scumpe cari împodobesc și însoțesc sufletul în eternitate.

Prin urmare, dacă virtutea este frumusețea și sănătatea sufletească a omului, se înțelege dela sine că ea singură te poate face fericit. Dacă ar întreba cineva că dreptatea sau nedreptatea este mai folositoare, ar fi o nebunie, ca și întrebarea dacă e mai bine să fii sănătos sau bolnav, să ai un suflet stricat și netrebnic sau unul înțelept și sănătos. Atât de necondiționată și de covârșitoare este valoarea internă a virtuții, încât omul drept poate fi considerat fericit chiar și când ar fi neînțeles de zei și de oameni, iar cel nedrept, nefericit, chiar și când și-ar putea ascunde răutatea sa.

Dar frumusețea virtuții se arată în toată măreția ei, după părerea lui Plato, numai în viața socială a statului. Precum frumusețea sufletului individual constă în aceea că cele trei părți sau facultăți ale lui: rațiunea, voința și simțurile se află în desăvârșită armonie, așa și în viața colectivității, frumusețea armoniei se ivește atunci când fiecare individ — din oricare pătură socială ar fi — lucrează la locul competent și primește ce i se cuvine. Cu acest principiu a pășit Plato în fața mișcării pentru egalitate a democrației. El a recunoscut că dezastrul acesteia se ascunde în racila incompatibilității, greu de combătut în statul democrat, unde fiecare cetățean, fără considerare dacă este capabil sau nu, poate reclama orice oficiu, ocuparea căruia se făcea atunci prin tragere la sorți. Stăpâ-

nirea masselor şi a partidelor devine tot mai neînfrânată şi mai destrăbălată sub influinţa demagogilor sofişti, în faţa cărora nu există nicio valoare absolută şi cari nimicesc orice respectare a legii, a moralei şi a credinţei. Faţă de acest individualism dizolvant al statului vechiu proiectează Plato imaginea **statului** său **ideal**.

Plato concepe statul drept o manifestare a Binelui în stil mare. Acesta avea să fie un organism viu, adică ce este individul în mic, trebue să fie statul în mare. Precum se cere individului să realizeze cele patru virtuţi cardinale pentru desăvârşirea sa, aşa trebue să se realizeze aceste virtuţi în stat, ca într'un organism ce reprezintă ideea binelui în formă desăvârşită.

Organismul statului se împarte, conform facultăţilor sufletului omenesc, în trei categorii: aceea a meseriaşilor, a ostaşilor şi a guvernatorilor sau învăţaţilor. Fiecare dintre aceste trei categorii îşi are virtutea sa cardinală. Pentru meseriaşi se potriveşte înfrânarea, pentru războinici bărbăţia şi pentru conducători înţelepciunea. Iar comună tuturor categoriilor trebue să fie dreptatea, care îndeamnă pe fiecare să-şi cunoască bine locul ce i se cuvine.

Muncitorii au datoria să se îngrijească de subsistenţa materială a statului, sunt excluşi dela orice cultură superioară, precum şi dela orice amestec în afacerile statului. Celelalte două categorii sociale sunt păzitorii şi conducătorii statului în războiu şi în timp de pace. Aceştia sunt obligaţi să-şi dedice toată viaţa exclusiv intereselor superioare ale statului, nu au voie să posede proprietate particulară, sunt plătiţi de stat şi trebue să renunţe chiar şi la viaţa familiară.

Copiii nou născuţi nu aparţin părinţilor, ci statului. Statul îngrijeşte de creşterea lor începând dela naştere. Filosofii au scopul suprem să se îngrijească de o educaţie sistematică în vederea intereselor statului. Educaţia este mixtă şi se face prin gimnastică, muzică şi matematică. Cei mai distinşi sunt selecţionaţi şi primesc o educaţie şi în dialectică. Astfel se îngrijeşte statul de o suscrescenţă bogată în oameni virtuoşi şi destoinici pentru conducere

și pază. Conducătorii de stat pot fi numai aceia cari au luat parte la cel mai înalt curs de educație filosofică și s'au înălțat astfel până la cunoașterea supremă a ideii binelui. Prin această cunoaștere vor putea ajunge în posesia normei supreme pentru o acțiune corectă în conducerea statului. In forma aceasta ideea bunului suprem, adică Dumnezeu, este soarele care luminează și aduce viață în acest stat, prin mijlocirea regenților-filosofi.

Aceasta ar fi împărăția lui Dumnezeu pe pământ, așa cum a dorit-o Plato. In ea oamenii nu sunt apreciați pe baza bogăției pământești ci pe baza averii sufletești pe care o posedă din naștere fiecare individ. Așa, dacă are cineva „aur sufletesc", adică rațiune, ajunge în cea mai înaltă pătură socială a filosofilor; celce are „argint sufletesc" adică voință, intră în categoria militarilor, iar celce are „aramă sufletească", adică simțuri bine desvoltate, se face muncitor.

Acest plan grandios are însă o mulțime de lacune, din cauza cărora nu poate fi realizat. Ca toate construcțiile intelectualului lipsit de iubire, rămâne și planul măreț al statului platonic o schelă prin care bântuie cumplit vântul rece al formalismului sec, un schelet lipsit de căldura iubirii dătătoare de viață menită să îmbrace în carne și să învieze oasele moarte. Puterea intelectului nu este suficientă pentru trecerea dela idee, dela vorbă la faptă. Statul lui Plato are tot ce mintea omenească singură poate născoci ca perfecțiune. Și el totuși nu a fost și nu va fi viabil, pentrucă este zidit pe teoria greșită a moralei intelectualiste. Plato, ca și marele său dascăl Socrate, a crezut că cine cunoaște binele acela îl și face fără zăbavă. Ei nu și-au dat seama de slăbiciunea firii omenești, stricată în urma căderii în păcat. Ei nu știau că omul căzut nu poate face binele pe care-l voiește, cunoscându-l, ci face răul pe care nu-l voiește, precum mărturisește sf. Pavel, neîntrecutul cunoscător al sufletului omenesc. Ei nu știau că toate eforturile intelectului uman sunt zadarnice câtă vreme le lipsește *Harul*. In statul lui Plato n'a trecut „umbra legii" și harul „n'a venit"; din pricina aceasta nu este viabil.

In filosofia pe care se bazează statul platonic nici cunoaşterea nu este cea adevărată, adică sinteza între intelect şi iubire; de aceea suntem nevoiţi să spunem că prin acest plan ideal s'a arătat lumii vechi numai steaua intelectului, sau a cunoaşterii luciferice, insuficienţele căreia au învăţat lumea să creadă că trebue să vină soarele cunoaşterii depline, Hristos, aşa cum cântă creştinătatea: „Naşterea Ta, Hristoase, Dumnezeul nostru răsărit-a lumii lumina cunoştinţei".

(Va urma)

MORALITATEA CA ATITUDINE EXISTENȚIALĂ[1]

de

Preot IOAN OPRIȘ
Administrator protopopesc, Blaj

V. DESPRE TEMEIURILE ȘI SEMNIFICAȚIILE ULTIME ALE MORALITĂȚII

Din cercetările noastre de până acum s'a putut vedea că Ethosul rezultă din aspirația fundamentală a Eului omenesc către valoarea morală. De aceea, orice încercare de a afla un temei al binelui în afară de axiologie, este și va rămâne infructuoasă. Problema dacă binele și răul au sau nu o realitate în sine, problemă care constituia cheia de boltă a teodiceii clasice, mai ales după ce ne-am instalat pe terenul inebranlabil al realismului axiologic, ni se pare fără sens. Dealtfel, răspunsul în deobște dat de filosofii mai vechi, cum că binele ar însemna un plus, iar răul un minus ontologic, pare cu totul improbabil din prespectiva noastră, pentrucă în definitiv răul posedă același caracter de pozitivitate ontică,[2] întocmai ca și binele. Fără a cădea în exagerări manihеice, ne întrebăm legitim: Oare răul nu se manifestă tot atât de presant și de pozitiv, ba uneori chiar mult mai viguros, și nu se folosește de aceleași unelte: inteligența, sentimentul și voința, dăruite de Dumnezeu, ca și binele? Credem că explicațiile ultime ale moralității nu trebue căutate în câmpul sterp al speculațiilor pur metafizice, ci cercetările moraliștilor trebue să se apropie mai mult de problematica specială a antropologiei filosofice. Numai când vom pătrunde până în adâncime în structura și infrastructura ființei umane, vom putea afla temeiurile, esențele și semnificațiile ultime ale moralității.

---

[1] Urmare dela p. 168.

[2] *Cf. D. Stăniloae:* Ortodoxie și românism, p. 276 sq.

Intreaga tematică morală se află constelată pe linia care coboară din cea mai ameţitoare transcendenţă, prin fondul psihic şi biologic, spre rădăcinile abisale ale ființei. Acolo, în neguroasele regiuni ale inconştientului, vom afla sensurile ultime ale fenomenului moral, pentrucă atitudini care să posede un caracter esenţial moral, nu pot să izvorască decât din motivaţiile adânci ale unui fond în care stăruiesc forţele originare ale naturii omeneşti. Dacă n'am reuşi, în mod special, să stabilim implicaţiile abisale ale moralităţii, toată strădania noastră din studiul acesta ar fi zadarnică, pentrucă numai perspectiva abisală ne mijloceşte cu maximum de eficacitate posibilitatea depăşirii unilateralului logic şi psihologic în morală şi înţelegerea moralităţii ca atitudine existenţială.

Ceea ce stă la baza dinamicei interioare a fenomenului moral, precum am mai spus, este faptul fundamental şi axiomatic al discordanţei dintre existenţă şi valoare. Această discordanţă, acest desechilibru ontologic, care sfâşie esenţial fiinţa umană, desechilibru pe care fiecare îl poate sesiza după sensibilitatea sa metafizică proprie, este factorul creator al ordinei morale, subiective, prin excelenţă. Moralitatea răsare în mod necesar [1] din dialectica dintre existenţă şi valoare şi toate eforturile etice ale spiritului converg în sensul depăşirii „mizeriei" umane şi a realizării saltului vital al ființei de pe planul inferior al existenţei imediate, pe cel superior al existenţei prin valoare.

Este dela sine înţeles că un astfel de „salt" comportă dificultăţi incomensurabile, pentrucă cere un efort extraordinar de desanimalizare a omului, de desprindere aproape brutală din angrenajul tendinţelor centripetale ale Sinelui biolologic. Pentru a realiza moralitatea în sensul unui stil de viaţă specific uman, în sensul unei sinteze existenţiale durabilă şi permanentă între existenţă şi valoare, e nevoie să coborîm înlăuntrul ființei până în adâncurile în care se află ascunse resorturile ultime ale comportamentului uman.

---

[1] Cuvântul necesar este luat aici în sensul lui *sollen*, ca o necesitate spirituală, postulativă.

Analizând mai deaproape viaţa sufletească vom constata că orice act psihic, complex sau elementar, conştient sau inconştient, în stare de tendinţă sau în proces de realizare, cuprinde un sens eminamente valorificator. Toate mişcările întâmplate în lumea noastră interioară, se realizează pe bază de preferinţă şi sunt cuprinse oarecum aprioric în unităţi mai mari de directivă valorificatoare, care se înglobează la rândul lor într'un sistem axiologic central. Acest sistem axiologic central, reprezintă nodul gordian care leagă puterile conştientului de acelea ale inconştientului. Datorită funcţiei esenţiale pe care o îndeplineşte în activitatea atât de complicată a psihismului uman, acesta poate fi considerat drept centrul dinamic al întregei vieţi psihice şi spirituale a omului. In orice caz, fără conceperea unui sistem axiologic central, ne-ar fi imposibil să înţelegem unitatea de conduită a fiinţei umane. Numai un factor selectiv, unitar, poate pune ordinea unităţii în multiplicitatea haotică a tuturor acţiunilor şi reacţiunilor posibile în lumea noastră interioară. Acest factor central de unitate, acest centru de valorificare a lumii şi a vieţii în sânul persoanei omeneşti, este Eul.

Sensurile comportamentului uman sunt în concordanţă cu directivele sistemului fundamental de valorificare al Eului, iar calitatea lui este în funcţie de calitatea setei esenţiale de valoare a acestuia, de Erosul[1] său existenţial. E adevărat că la foarte mulţi oameni elanul spiritual al Erosului este scăzut. Totuşi, viaţa omenească nu poate fi

[1] Ideea aceasta a Erosului este de esenţă platonică. Vestitul Symposion al lui Platon este un adevărat imn metafizic în onoarea lui Eros. In ce ne priveşte, ni se pare că ideea Erosului este cât se poate de pregnantă atât în ceea ce priveşte studiul antopologiei filosofice, cât şi în ceea ce priveşte studiul psihologiei abisale şi al moralei. Erosul este în esenţă năzuinţă spre valoare, expresie a impulsului de participare a existenţei imanente la transcendenţă. Pentru noi este însăşi esenţa, substanţa metafizică a Eului. Eul în sine nu poate fi determinat prin niciun atribut adecvat, afară de atributul Erosului. Eul este Eros, adică elan de transcendere, sete de transcendenţă, aspiraţii a „ceva" spre „altceva", intenţionatitate pură, voinţă de realizare şi autorealizare, spirit pur, libertate originară etc. Prin semnificaţiile lui „erotice" Eul se prezintă nu numai ca o sursă de selecţie şi valorificare a lumii şi al vieţii ci şi ca o misterioasă funcţie de relaţie între existenţă şi valoare, ca un corespondent nexăzut al lumii valorilor transcendente în lumea imanenţei *(Cf. Cezar Papacostea:* Platon II—Banchetul, Buc. 1931).

nicicând redusă la instinctivitatea pură, căci permanent se vor ciocni în ea tendințele obscure ale biosului cu preferințele esențial spirituale ale Eului.

In orice caz, datorită caracterului eminamente preferențial al ordinei psihice, caracter determinat de activitatea axiologică a Eului, nu putem anula spiritualitatea din nici un sector al psihologiei și cu atât mai puțin din sectorul psihologiei abisale. Nicio tendință conștientă sau inconștientă, nu e lipsită de un anumit grad de spiritualitate, pentrucă orice tendință nu este altceva decât un impuls direct sau indirect al Eului și nu ar putea să existe ca tendință dacă nu s'ar integra într'o cât de mică măsură în ordinea unitară a sistemului axiologic al acestuia. Concepția pur biologistă a unor psihologi mai recenți în legătură cu lumea abisală, este falsă și unilaterală. Abisalul nu este o „hazna" a spiritului, ci este locul unde se produc marile revelații ale lumii spirituale.[1] Sub egida unificatoare a Eului, valorile spirituale și cele biologice se complinesc și adesea se interpenetrează, împrumutându-și reciproc sensuri și tendințe ce le sunt respectiv specifice. Civilizația de pildă, nu este altceva decât o expresie a valorilor biologice, realizate pe calea inteligenței și a voinței umane, în timp ce cultura este prin excelență expresie tipică a lumii abisale. Intr'adevăr, nu există cultura fără concursul fenomenului inspirației,[2] care este o adevărată erupție de va-

---

[1] In cartea sa „Orizont și stil" — în special în capitolul „Celalalt tărâm" — *dl Blaga* pune admirabil la punct această chestiune. De altfel pe implicațiile sale spirituale ale domeniului abisal își construiește dsa întreaga concepție despre „stil" și cultură.

[2] După părerea unora, inspirația ar pune problema unei divizări a domeniului abisal, în domeniul inconștientului propriu zis, unde s'ar produce acțiunile și reacțiunile biotice ale psihismului și supraconștient, unde s'ar realiza toate elaborările și revelațiile spirituale, inclusiv inspirația. *(Cf. Nichifor Crainic:* Nostalgia paradisului, București, 1940, p. 249 sq.). Metologic distincția e bună. Pe planul realității ea rămâne însă o simplă abstracțiune. Domeniul abisal este și rămâne unul singur și indivizibil, stăpânit de Eul spiritual și inițiativele lui. În ordinea vieții sufletești nu are ce căuta criteriul cantitativ și cu atât mai puțin spațialitatea. Ceea ce formează infrastructura ființei umane este Eul. El este fundamentul ultim al realității abisale. Inconștientul biologic nu este decât o suprastructură, un epifenomen, care împiedică în chip întâmplător activitatea liberă a Eului, falsificând elanurile autentice ale Erosului acestuia și care este cu atât mai dificil de depășit cu cât reușește să-și

lori transcendente din interiorul inconştient al fiinţei spre zonele luminoase ale conştiinţei şi ale vieţii sociale. Aceasta demonstrează, credem, suficient că domeniul abisal nu este ceea ce s'au grăbit unii să afirme, ci este un imens depozit de transcendenţă şi autenticitate umană.

Cu o astfel de concepţie despre lumea inconştientului, putem îndrăzni să afirmăm că este posibilă o convertire la comportamentului dela stadiul existenţei la acela al valorii, pentrucă în aceste regiuni nu numai că se valorifică şi se fructifică vital orice tendinţă, dar se şi săvârşeşte în acelaş timp convergenţa dinamică a tuturor forţelor vitale. Părerea noastră este, împotriva oricărei teorii raţionaliste, că ceea ce trebueşte moralizat în primul rând este inconştientul, care singur dă sensul şi tonalitatea întregului comportament uman.[1] Din abisul fiinţei pornesc toate tendinţele fundamentale ale psihismului şi numai plasată în această zonă obscură dar atotrealizatoare, valoarea morală poate deveni categorie unică şi permanentă a existenţei umane, adică ceea ce trebue să devie moralitatea: o atitudine existenţială. Acest lucru este pobibil pentrucă lumea inconştientului nu este altceva decât un vast imperiu în care domneşte atotputernic Eul.

consolideze înlăuntrul fiinţei o poziţie autonomică mai subtilă. De altfel din însuşi textul lui Evagriu Ponticul, pe care îl citează N. Crainic, se poate vedea că e vorba despre o schimbare de atitudine şi despre o distincţie calitativă între inconştient ca „loc" al lui Dumnezeu. Abisalul, acelaş abisal care cândva a servit ca loc pentru patimi, poate deveni „loc al lui Dumnezeu" dacă „mintea s'a desbrăcat de omul cel vechiu", adică Eul a reuşit să se elibereze din tirania fondului biologic şi să se afirme nemijlocit. *(Cf. Filocalia,* vol. I, trad. de Dr. D. Stăniloae. Sibiu, 1946, p. 62, art. 18).

[1] In limbaj biblic inconştientul poate fi identificat cu termenul „inimă". Inima este locul unde sălăşluesc intenţiile reale ale omului şi unde se *făuresc* faptele omeneşti, (Cf. *Psalm* 14, 1; *Geneza* 6, 5; *Eclesiast* 8, 11; 9, 3; *Mateiu* 12, 34; 15, 19; 5, 28; *Luca* 6, 45; *Romani* 2, 5). Adevărata moralitate nu poate ieşi decât dintr'o inimă deplin predată Domnului. De aceea, îndemnul său statornic este „Fiule, dă-mi inima ta!" *(Proverbe* 23, 26), Căci „unde este comoara ta — obiectul tău *intenţional* — acolo va fi şi inima ta" *(Mateiu* 6, 21). Sf. Părinţi numesc inconştientul „minte", sau „gânduri". In minte gândurile bune — impulsiile spirituale ale Eului originar — se luptă cu cele rele — „necuraţii draci", care „unii îl ispitesc pe om ca om, iar alţii îl tulbură pe om ca pe un dobitoc necuvântător" *(Cf. Filocalia:* p. 62, art. 19) şi care nu sunt altceva decât pornirile animalice şi *raţionalizante* ale Eului *devenit,* empiric.

Precum am văzut, Eul, sesizat în adânca sa interioritate, în ființa sa autentică, este într'adevăr un purtător de valori transcendente, spirituale. Mai mult. In tendințele și atitudinile sale esențiale, Eul cuprinde însăși esențele și evidențele ultime și permanente ale moralității. Esența actului moral este în mod special implicată în natura intențională a Eului, moralitatea nefiind altceva decât atitudinea existențială adecvată a acestuia în fața lumii și a vieții sale proprii. Prin aceasta am angajat însă fără îndoială problema în plină discuție fenomenologică.

Fenomenologia este în primul rând o metodă și numai în al doilea rând o metafizică. Punctul ei de plecare îl formează celebrul Cogito cartesian și a fost preconizată de filosoful german Ed. Husserl.[1] Indiferent de implicațiile metafizice ale fenomenologiei lui Husserl, noi vom utiliza metoda lui „eidetică" în sensul realismului axiologic la care ne-am stabilit.

Pentru Husserl „fenomenul" nu este o simplă aparență ta noumenului ca la Kant, ci este un fapt pozitiv, care zrebue luat în sermă, pus sub observație și considerat ca un dat care conține anumite indicații intelectuale, valabile în legătură cu realul. Fenomenologia ni se prezintă ca un studiu descriptiv al faptelor trăite de gândire, trecute însă printr'un proces de desfenomenalizare, de depășire treptată a empiricului, de „reducție eidetică" sau fenomenologică, cu scopul de a atinge însăși esența și evidența ultimă a fenomenelor. Această esență și evidență se află însă dincolo de orice obiect, în subiectul însuși și obiectele sunt simple indicații ale lor. Esențele și evidențele ultime ale fenomenelor coincid cu însăși „intenționalitatea transcendentală" prin care Eul gândește lumea. Prin reducția fenomenologică de fapt detașem Eul de fenomenalitatea empirică, materială, a obiectelor, pentru a descoperi latura pur formală a acestora, intenționalitatea pură, imanentă, a Eului, față de lumea obiectelor. De unde rezultă că esența și evidența ultimă a realității este de natură egotică și poate fi nu numai sesizată nemijlocit ci și comunicată. In

[1] Ideile lui *Husserl* sunt expuse în special în operele: *Logische Untersuchungen*, vol. I, 1913, vol. II, Partea II-a 1913, Partea II-a 1921; *Méditations cartésiennes*, 1931.

ultima analiză deci sensurile ultime ale realității coincid cu sensurile ultime implicate în natura intențională a Eului.[1]

Din punct de vedere fenomenologic, important în morală nu este faptul moral concret, luat izolat, ci atitudinea, intenționalitatea din care a izvorît. Această reducere a moralității la atitudinile și inițiativele fundamentale ale Eului, nu înseamnă nicidecum o imanentizare a moralei, ci numai repunerea ei în perspectiva existențială, din care a fost smulsă de raționalism. Prin caracterul ei intențional, moralitatea își păstrează deplin și chiar își consolidează caracterul de universalitate, obiectivitate, aprioritate și transcendență. Actul moral este prin excelență un fapt de conștiință. Dar este în același timp și ceva mai mult: Este rezultatul existențial al sintezei dialectice dintre existență și valoare.

Din toate acestea rezultă că sondarea esențelor și semnificațiilor ultime ale moralității implică două faze diferite: 1. Fenomenologia morală, constând în precizarea cu ajutorul reducției fenomenologice a modurilor esențiale sub care se prezintă moralitatea în subiectivitatea transcendentală a Eului și 2. Dialectica moralității, constând în studierea condițiilor concrete de realizare a acesteia.

Așadar, ne vom ocupa întâi de aspectul nedialectic al moralității, adică de atitudinile aprioric posibile ale Eului moral, în fața lumii și a vieții sale proprii. Posibilitatea și directiva oricărei atitudini morale, în sens fenomenologic, este în funcție de obiectul intențional al Eului. Acest obiect intențional nu este însă altceva decât expresia supremei generalități posibile în lumea obiectelor. De aceea ultima generalitate din lumea obiectelor este echivalentă cu însăși esența eidetică a actului moral. La o analiză a obiectelor intenționale ale Eului vom descoperi prin reducție fenomenologică trei feluri de obiecte intenționale ale moralității: 1. Subiectivitatea proprie; 2. Lumea subiectelor; 3. Lumea obiectelor.

Atitudinea față de subiectivitatea sau subiecticitatea proprie, adică relația Eului cu sine însuși, constitue primul

[1] *Cf. N. Bagdasar:* Op. cit. p. 150.

mod al moralității. Ceea ce caracterizează acest prim mod este sentimentul de unitate și identitate a Eului cu sine. La baza lui stă nevoia de afirmare de sine și în special de autenticitate a Eului. Eul este prin excelență tendință de afirmare în fața lumii și a vieții și de aceea are o fundamentală oroare față de contradicție, mai ales de contradicția cu sine însuși. Prin necontradicție Eul se simte liber și mai ales se simte El însuși, lucru care am spus că formează condiția esențială a oricărei moralități. Sub aspectul său nedialectic, transcendental, Eul moral este dominat de tendința fundamentală a onestității, a sincerității, a loialității, a respectării cuvântului dat, a recunoașterii faptelor săvârșite, a identității dintre intenție și cuvânt sau intenție și faptă, etc. In subiectivitatea sa transcendentală, Eul nu poate înțelege echivocul, duplicitatea, rezerva mintală, minciuna, ipocrizia, lașitatea, nerespectarea cuvântului dat și toate celelalte fapte care tulbură sentimentul identității cu sine al Eului. Lucrul acesta se invederează nu numai în atitudinile sincere ale copilăriei, ci și în reacțiunile interne ce le nasc aceste stări, prin sentimentul de contradicție sau necontradicție față de sine, prin starea de satisfacție sau nesatisfacție, de acord sau dezacord față de sine, care apare în orice minte normal construită ca urmare a atitudinilor autentice ale Eului, sau a simulărilor și disimulărilor lui intenționale.[1]

[1] In legătură cu laturea aceasta a moralității are *dl E. Sperantia* în a sa „Supremația credinței pure" pagini de o admirabilă pregnanță. „A minți, a falsifica, a linguși, a face făgădueli false, zice dsa, este totdeauna a pune în circulație, a proecta împrejur aspecte cari neagă „Eul" veritabil, autentic. Desfigurarea „Eului" cu prilejul exteriorizării sale, oricât de folositoare sau prielnică ar putea ea să pară în mod imediat, nu e niciodată deplin aprobată de „Eul" nostru interior și adevărat. Simțim, dimpotrivă, totdeauna o impulsiune de a traduce prin gesturi și vorbe Eul autentic: e o înclinare primitivă, originară și originală, ea apare și la animal și la copil, înainte de orice șiretenie, înainte de orice tendință de simulație și de disimulație. Mișcarea de expresie explosivă care are loc cu ocazia marilor surprize, a marilor dureri și bucurii, graba copilului de a „spune" și de a face și pe ceilalți să vadă ce-l izbește, sau ceea ce îi place, comunicativitatea celor mai mulți dintre oameni, face că oricât de mincinoși și de falși am fi, proporția de adevăr mărturisit de fiecare dintre noi, depășește în mod considerabil pe aceea a contrafacerilor. Falsificările pretind întotdeauna o anumită reținere, un anumit calcul, o anumită conștiență, pe când pentru a fi sincer nu e nevoie de nimic altceva decât de a te

In măsura în care Eul este El însuși, în intențiunile ca și în cuvintele și realizările omului, acesta este moral. In măsura în care Eul se contrazice și nu este identic cu sine, omul este imoral. Deci identitatea sau contradicția Eului cu sine reprezintă primul mod ca și primul criteriu al moralității ca atitudine existențială. (Va urma)

lăsa dus spontan de gândurile și impresiile efectiv trăite. Fondul naturii noastre este sincer și chiar dacă contravenim la existența noastră naturală pentru sinceritate, continuăm totuși să-i acordăm în fundul inimii toată preferința contra falsității, cel puțin atunci când e vorba de conduita celorlalți: mincinoșii, ascunșii, nu ne vor plăcea niciodată, îi vom disprețui totdeauna" (p. 82 sq).

SF. IOAN GURĂ DE AUR CA PĂSTOR DE SUFLETE

de

Ieromonah SERAFIM POPESCU
dela sf. Mânăstire Brâncoveanu

Dorind să adâncim viaţa noastră pastorală, cu vrednicie şi dreptate este să ne aducem aminte de mai marii noştrii, de sfinţii ierarhi ai Bisericii şi să le urmăm credinţa. Prin străduinţele lor de adevăraţi păstori şi luminaţi învăţători ai turmei lui Hristos, sfinţii şi marii ierarhi ai veacului al IV-lea au devenit luceferii creştinătăţii, nu numai în vremea lor ci în toate veacurile.

Intre marii ierarhi ai veacului al IV-lea se numără la loc de cinste sf. Ioan Gură de Aur. Scrierile şi omiliile lui „sunt un bun al întregei creştinătăţi", fiind din punctul acesta de vedere cel mai însemnat părinte al Bisericii.[1] „Hrisostom, zice Isidor Pelusiotul, a adeverit ceea ce ne spune povestea despre Orfeu, care a îmblânzit animalele sălbatice prin cântările lirei sale mărețe, căci el a biruit patimile oamenilor celor mai sălbateci, a împăcat duşmăniile şi a întors la o viaţă curată pe cei stricaţi. Lupul şi mielul locuiau în pace unul lângă altul".[2] Datorită activităţii sale, „zi de zi înainta Biserica Domnului. Cetatea întreagă a fost convertită la o viaţă cucernică, inimile curate ale credincioşilor săltau în cântări de laudă, cei cuprinşi de patimi rele se întorceau, ascultând vocea păstorului lor". Aşa caracterizează activitatea pastorală a marelui ierarh biograful său Paladie.[3]

---

[1] *D. S. Balanos:* Πατρολογία, Atena 1930. p. 375.

[2] Cf. Dr. *Nicolae Bălan:* Sf. Ioan Gură de Aur, în „Revista Teologică" Sibiu Noemvrie 1907.   [3] Rev. cit.

Deşi a avut să păstorească Biserica lui Hristos în împrejurări deosebit de grele, trebuind să îndure de câteva ori suferinţele exilului, totuşi n'a încetat să facă lucrarea evanghelistului, propoveduind „cu timp şi fără timp" cuvântul sfânt al Evangheliei. Prin darul său de luminat învăţător şi distins predicator, a ştiut să dea vieţii un sens superior, ridicând-o din valul păcatelor spre culmile idealului creştin. Astfel sf. Ioan Gură de Aur, datorită caracterului său moral, dublat de o aleasă cultură clasică şi creştină, *devine reformatorul îndrăsneţ al moravurilor secolului său.* El a ştiut să împletească idealul creştin cu realitatea vieţii, fiind în felul acesta un neîntrecut învăţător al Bisericii nu numai prin cuvântul său de aur, ci şi prin fapta vieţii sale. „Mai mult decât prin inteligenţa sa el este mare prin inima sa".[1]

Personalitatea marelui ierarh se înalţă ca un pisc de lumină, chemând pe păstorii turmei lui Hristos să caute în el isvoarele limpezi ale apelor, din care bând nu vom înseta niciodată. Oricât de mari ar fi valurile vieţii acesteia, avem datoria să stăm bine, să stăm cu frică, îndrumând paşii turmei spre liman de mântuire. „Mai multe sunt furtunile ce sgudue sufletul preotului decât vânturile cari zbuciumă marea".[2] Numai iubind turma lui Hristos vom deveni adevăraţii ei păstori, şi ne vom bucura de roadele muncii noastre. Taina succesului pastoral al sf. Ioan Gură de Aur, după cum observă Aimé Puech, este iubirea: „El iubea cu pasiune pe credincioşii săi, fapt pentru care a făcut atâtea eforturi spre a-i îndrepta". „Intreagă lupta sa de duhovnicească păstorire, de propoveduire şi tâlcuire a Scripturilor sfinte este un imn şi un prinos al dragostei sale pentru Hristos"[3].

Având pildă vie pe sf. Apostol Pavel, marele ierarh „s'a făcut tuturor toate" ca pe toţi să-i mântuiască. Căci zice sf. Ioan Gură de Aur: „Cel ce a pierdut oile, fie că le-au furat lupii, fie că le-au năpădit furii, sau au murit

---

[1] Dr. *I. Lăncrănjan:* Personalitatea morală a sf. Ioan Chrisostom, Buc. 1937, p. 19.

[2] *Sf. Ioan Gură de Aur:* Despre preoţie, Cartea III, cap. VIII, în trad. Pr. *Ar. Geamănu*, Craiova 1941 p. 61.

[3] Cf. *Lăncrănjan:* o. c. p. 19.

de vreo boală sau altă întâmplare, poate că nu ar avea iertare dela stăpânul turmei, iar dacă acesta ar pretinde vreo despăgubire, pedeapsa se întinde numai la bani; cui însă i s'au încredinţat oameni, turma cuvântătoare a lui Hristos, va suferi nu o pagubă în bani, ci pierderea sufletului său propriu pentru pierderea oilor".[1]

Conştiinţa înfricoşatei răspunderi pentru mântuirea sufletelor l-a făcut pe sf. Ioan Gură de Aur să fugă de jugul preoţiei şi să se retragă în pustie, trimiţând prietenului său Vasile răspuns de lămurire asupra tainei mari a preoţiei. „Scrierea aceasta este cea mai răspândită dintre toate operele lui Hrisostom, fiind cunoscută ca una dintre cele mai bune lucrări ale lui şi cea mai de seamă operă pastorală".[2]

Pe baza scrierii sale „Despre preoţie" şi a îndrumărilor pastorale presărate în cuvântările şi omiliile sfântului, încercăm să zugrăvim chipul preotului aşa cum l-a intuit mintea luminată a marelui ierarh. Arătând cât de înaltă este vrednicia celor chemaţi să săvârşească pe pământ slujba îngerilor din cer, sf. Ioan Gură de Aur descrie ca nimeni altul chipul preotului, aşa cum îl vrea Hristos, „căci ei cari locuiesc pe pământ şi aici îşi săvârşesc felul lor de viaţă", sunt rânduiţi să îngrijească de bogăţiile cerului, primind o putere pe care Dumnezeu n'a încredinţat-o nici îngerilor, nici arhanghelilor. Căci „ceea ce fac preoţii jos pe pământ, aprobă Dumnezeu sus în ceruri".[3] Aceste cuvinte exprimă sublimitatea slujirii menită să împace pe om cu Dumnezeu.

Vorbind despre taina sf. Euharistii, cuvintele sf. Ioan Gură de Aur au atâta mireasmă sfântă, încât îţi vine să crezi că ele nu sunt rostite de gură omenească, ci de glasul îngerilor ce înconjoară pe preotul liturghisitor: „O minune! O iubire a lui Dumnezeu de oameni! Cel ce locuieşte sus lângă Tatăl, în clipa aceasta se lasă luat în mâna tuturor şi se dăruieşte pe sine celor ce voiesc să-l sărute

---

[1] *Sf. Ioan Gură de Aur:* o. c. p. 28.
[2] *Balanos:* o. c. p. 359.
[3] *Sf. Ioan Gură de Aur:* o. c. p. 55.

cu buzele și să-l primească în gura lor".[1] Această taină a coborîrii lui Dumnezeu pe pământ, taina ce sfințește pe om și-l face părtaș bucuriilor îngerești, se săvârșește prin rugăciunile preotuluui. El se roagă: „Nu ca să cadă o flacără de sus spre a mistui darurile, ci ca harul dumnezeesc să se pogoare asupra jertfei și prin el să se aprindă inimile tuturor spre a le face mai strălucitoare decât argintul curățit la foc".[2]

In fața sfântului altar, ca liturghisitor și econom al sfintelor taine, sf. Ioan Gură de Aur simte sublimul preoției creștine. Harul dumnezeesc învăluie firea omenească a preotului și-l face ca pe unul ce e liber de patimi, mijlocind mântuirea credicioșilor.

Luând dar dumnezeesc dela masa sfântului altar, preotul este chemat să răspândească „în toate părțile frumusețile sufletești" și astfel „să lumineze sufletelele celor ce privesc la dânsul".[3] Căci „sufletul preotului trebue să lumineze ca o adevărată lumină a soarelui care strălucește în toată lumea".[4]

Pe cât de sublimă este misiunea preotului liturghisitor, pe atât de covârșitoare este răspunderea sa în administrarea sfintelor taine, mai cu seamă a tainei sfinte a mărturisirii. Dacă la cea dintâi lucrare sfântă se cere preotului curățenia îngerilor, la taina mărturisirii se cer o cunună de virtuți ce fac din preoție cea mai înaltă misiune din câte sunt pe pământ. Prin darul sfintei mărturisiri, care dă preotului puterea de a lega și deslega păcatele oamenilor, preoția stă mai presus de toate dregătoriile pământești și chiar de aceea a împăratului. „Ceea ce judecă preoții aici pe pământ, aprobă Dumnezeu sus în cer. Stăpânul întărește judecata slugilor".[5]

Toată lucrarea sacerdotală a preoției are drept scop să renască sufletele oamenilor, pregătind asfel fii credincioși ai Bisericii și moștenitori ai împărăției ceriurilor.

Contemplând ca nimeni altul idealul misiunii preoțești, marele ierarh nu uită să se ocupe de persoana preotului și de realitatea vieții în mijlocul căreia e chemat el să păstorească.

[1] Idem. [2] Idem. [3] Despre preoție p. 72 [4] O. c. p. 155. [5] O. c. p. 55.

Preotul, în concepţia sf. Ioan Gură de Aur, e chemat în sânul societăţii să ia lupta cu ispitele vieţii, călăuzind ca un bun ostaş al lui Hristos turma încredinţată lui spre biruinţa asupra văzuţilor şi nevăzuţilor vrăjmaşi. Pentru această misiune e dator să se pregătească în singurătate prin rugăciune şi meditaţie adâncă, silindu-se să se înfrumuseţeze cu acele virtuţi, pe care doreşte să le sădească în sufletul credincioşilor săi.

In primul rând se cere preotului să dea pildă bună credincioşilor săi. Invăţătura dată prin pilda propriei tale vieţi este cea mai folositoare învăţătură. Invăţător bun este acela care nu învaţă numai prin cuvânt, ci şi prin fapte, pentrucă învăţătura prin faptă se întipăreşte mai adânc în sufletul omului decât cea prin cuvânt. Preotul e dator să se îngrijească de propria sa moralitate, ca în felul acesta să propoveduiască prin pilda vieţii sale. Cu atât mai mult e dator să se îngrijească de moralitatea sa, cu cât duşmanii se folosesc de anumite viclenii, ca să scoată la iveală tocmai scăderile preotului, întunecându-i în felul acesta virtuţile. „Căci nu ca pe un purtător de trup, nici ca pe unul îndrăgit de fire omenească, ci ca pe un străin de slăbiciunile omeneşti, cer toţi să fie preotul".[1]

Podoaba virtuţii este bogăţia după care se doreşte adevăratul preot. Plăcerea lui este întreaga înţelepciune, hrana lui — mulţumirea sufletească, bucuria lui — înaintarea în virtute. Dacă cineva n'are această zestre sufletească a vieţii, el înjoseşte numele preoţiei, fiind nevrednic de această misiune sfântă.

Preotului i se cere multă înţelepciune ca să cunoască sufletele credincioşilor şi să le conducă pe calea cea îngustă a mântuirii. In această privinţă sf. Ioan Gură de Aur ne dă pilda păstorului model, fiind condus numai de râvna sfântă de a face totul spre binele credincioşilor săi. In omilia adresată lui Saturnin şi Aurelian, zice: „Păstorul fiind tuturor tată e dator să se îngrijească atât de cei ce cad, cât şi de cei ce stau, ca aceştia să stea neclintiţi, iar ceilalţi să se îndrepte. Tuturor sunt părinte, căci dator sunt să mă îngrijesc nu numai de cei ce stau, ci şi de cei ce

[1] *K. N. Stratiotis:* Ἡ Ποιμαντικὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Χρισοστόμου. Tesalonic 1935 p. 102.

cad; nu numai de cei înaintați (în virtute), ci și de cei sbuciumați (sufletește); nu numai de cei în siguranță, ci și de cei primejduiți".[1] Sunt dator să mă îngrijesc de cei căzuți ca iarăși să-i ridic, iar de cei ce stau, ca nu cumva să cadă. Pentru cei dintâi mă îngrijesc să-i scap de primejdii, iar de cei din urmă să fie feriți de grele supărări.[2] Aceste cuvinte exprimă tactul pastoral al sf. Ioan Gură de Aur, datorită căruia a folosit mijloacele cele mai potrivite întru păstorirea credincioșilor săi.

Pentru întoarcerea păcătoșilor și moleșiților încurcați în plăcerile lumii, preotul să aibă multă răbdare și blândețe, căci numai astfel va putea cu timpul să-i întoarcă la o viață mai bună, Cine încearcă să-i îndrepte dintr'odată, zădărnicește și cea mai mică îmbunătățire a lor. Preotul e dator să arate față de cei puțini credincioși multă răbdare și mare stăruință, pentruca aceștia să nu-și piardă nădejdea mântuirii.

O virtute care împodobește sufletul adevăratului preot și fără de care nu este cu putință pastorația credincioșilor, este dragostea. Nimic nu-i ajută păstorului să-și cunoască turma și să o conducă pe calea mântuirii, în măsura în care îi ajută această virtute, proprie adevăraților apostoli și urmași ai lui Hristos. „In dragoste ne vrea Hristos să-i fim asemenea".[3] Pildă de adevărată dragoste față de păstoriți ni-l dă sf. Ioan Gură de Aur pe marele apostol al neamurilor, care se îngrijea de credincioșii săi nu numai când era la ei, ci și când lipsia din mijlocul lor, scriindu-le epistole de învățătură și îndemn la viață curată. Dragostea păstorului față de păstoriți niciodată nu se sfârșește, ci totdeauna crește, neuitând pe cei iubiți, chiar când aceștia uită de dragostea păstorului lor.[4] Preotul nu va zice niciodată de păstoriții săi cuvinte disprețuitoare, învinuindu-i pentru slăbiciunile lor, „ci, socotind că pentru fiecare a murit Hristos" va avea aceeași dragoste pentru toți. Așa de mare a fost dragostea sf. Ioan Gură de Aur pentru păstoriții săi, încât le spunea credincioșilor: „Credeți-mă că am nesocotit mântuirea mea pentru a voastră. Plâng pentru mântuirea voastră și neavând timp să mă ocup de

[1] O. c. p. 122. [2] O. c. p. 132. [3] O. c. p. 74. [4] O. c. p. 74.

a mea, mă cuprinde întristarea. Când îmi dau seama că trebue să mă dăruiesc vouă, nu mai simt păcatele mele din pricina bucuriei (pentru mântuirea voastră). Iar neîngrijindu-mă de voi din pricina nepăsării, mă întâlnesc iarăşi cu (păcatele) mele. Sunt deci bucuros când vă merge vouă bine, deşi eu port în suflet nenumărate poveri".[1]

In omilia ţinută credincioşilor înainte de a pleca în exil, sf. Ioan Gură de Aur îşi arată dragostea sa faţă de cei rămaşi prin cuvinte pline de mângăiere duhovnicească. „Unde sunt eu, acolo şi voi; unde sunteţi voi, acolo şi eu, căci suntem un trup. Nu se desparte trupul de cap, nici capul de trup. Chiar de suntem despărţiţi din pricina locului, dar suntem uniţi în dragoste, căci legătura dragostei nici chiar moartea nu o poate tăia. Pentrucă de ar muri trupul meu, trăeşte sufletul meu şi pomenirea din partea poporului. Voi sunteţi părinţii mei, cum pot să vă părăsesc? Voi sunteţi viaţa mea, voi lauda mea".[2] Aceste cuvinte pecetluiesc pentru totdeauna dragostea păstorului faţă de păstoriţii săi. Sunt cuvinte isvorite din mintea luminată a marelui ierarh, dar mai ales din inima păstorului care trăieşte pentru turma sa şi se jertfeşte pentru ea. Aceeaşi râvnă şi dragoste sfântă o vădesc şi următoarele cuvinte adresate credincioşilor în zilele grele, când trebuia să plece în exil: „Voi sunteţi compatrioţii mei, voi părinţii şi fraţii mei, voi copiii mei, voi mădularele mele, voi trupul meu, voi lumina mea, mai dulce decât lumina soarelui".[3]

Credincioşii, la rândul lor, au dat dovadă de multă râvnă şi de o nestrămutată dragoste faţă de păstorul lor, priveghind nopţi întregi şi îngrijindu-se să-i aducă cele de lipsă pentru hrană. Văzând dragostea până la jertfă a păstoriţilor săi, sf. Ioan Gură de Aur putea mărturisi: „Aceasta e cununa mea, aceasta e mângăierea mea, aceasta e întărirea mea, aceasta bucuria mea, aceasta viaţa mea şi dovada nemuririi".[4]

La întoarcerea din exil entuziasmul poporului era aşa de mare, încât fără teamă sf. Ioan Gură de Aur putea spune credincioşilor: „Duşmanul a făcut totul ca să vă dea

[1] O. c. p. 78. [2] O. c. p. 80. [3] O. c. p. 80. [4] O. c. p. 80.

prilej să vă arătaţi bărbăţia voastră".[1] Fiind apărat de mulţimea credincioşilor, duşmanii n'au îndrăznit să-i facă vreun rău în oraş, ci au cerut să fie pedepsit în afară de oraş. La cererea lor, sf. Ioan Gură de Aur a răspuns: „Duceţi-mă afară din oraş dacă vreţi să faceţi cunoştinţă cu dorinţa Bisericii. Veţi învăţa dela femei nobleţea, veţi face cunoştinţă cu tăria ostaşilor şi cu destoinicia lor la mânuirea armelor. Cei cu diademă îşi vor arăta strălucirea, cei bogaţi — bogăţia. Veţi cunoaşte cât de mare este dragostea lor, statornicia lor în răbdare, veţi cunoaşte floarea libertăţii şi mândria biruinţii". O taină nouă şi ne mai auzită. Păstorul alungat şi turma apărată. Comandantul lipsă, iar soldaţii la luptă „prin răbdarea credinţei şi a rugăciunii".[2]

Am stăruit asupra dragostei sf. ierarh, pentrucă ea explică în bună parte succesul activităţii sale pastorale, fiind din acest punct de vedere un adevărat urmaş al apostolilor şi un neîntrecut păstor al turmei lui Hristos.

In sufletul preotului n'are loc mândria, mânia, vrajba, ura. Ele trebuesc desrădăcinate prin pace, smerenie, îndelungă răbdare şi iubire.

Sfântul Ioan Gură de Aur a avut duşmani neîmpăcaţi, dar prin duhul bunătăţii sale i-a desarmat. Căci preotul care aduce jertfa de împăcare a omului cu Dumnezeu, trebue să fie străin de acele patimi care aduc tulburare în sufletele credincioşilor. Rostind preotul cuvânt de pace, nu înţelege numai o bună salutare, nici numai un semn de prietenie la mesele comune, ci el rosteşte cuvântul în pacea lui Dumnezeu şi în dragostea dumnezeească.[3]

Patima de care e dator să se păzească preotul este iubirea de avere, căci din pricina acestei patimi, preotul se face „mai mult un distrugător decât un protector, lup în loc de păstor".[4]

Preotul să aibă mai presus de toate stăpânirea de sine, nelăsându-se robit de linguşire sau de îngâmfare neroadă. Neavând stăpânirea de sine ajunge să fie pradă laudelor, care îl aruncă în prăpastia mândriei.

---

[1] O. c. p. 80. [2] O. c. p. 81. [3] O. c. p. 85.
[4] Despre preoţie p. 83.

Preotul să fie treaz, cumpătat, prevăzător, dându-și seama de toate, căci el nu trăiește numai pentru sine, ci și pentru Biserică. Gata oricând să fie preotul a lua asupră-și multele și feluritele însărcinări morale, împreunate cu misiunea sa sfântă. In relațiile sociale preotul să fie mlădios la trebuință, păzind măsura sănătoasă întru toate. El nu poate fi pentru toți păstoriții săi deopotrivă de blând, ci să aibă și asprimea necesară conducerii.

Această armătură spirituală și-a câștigat-o marele ierarh nu atât la școlile retorilor, cât prin rugăciune și meditație adâncă, departe de sbuciumul vieții. El își dă seama că cei ce trăesc în singurătate „pătrund cu spiritul toate adâncimile naturii omenești" și ajung să câștige o dreaptă cunoaștere de sine; iar cel ce cunoaște pornirile inimii sale, pătrunde mai ușor cu ochii sufletului în inima altora".

In singurătate și-a câștigat el cunoașterea adâncă a firii omenești, precum și acea cumpătare și abnegație, acel curaj și zel învăpăiat, acea liniște și tărie sufletească, care l-a ferit de orice îngenunchiere și i-a dat putere de reistență în mijlocul tuturor furtunilor".[1]

Un suflet înzestrat cu atâtea daruri nu s'a închis în sine, ci s'a dăruit ca nimeni altul în slujba lui Hristos. Din bogatele sale scrieri se poate vedea chipul adevăratului preot, așa cum l-a intuit marele ierarh.

Ne ocupăm acum de laturea practică a pastorației sf. Ioan Gură de Aur. Cum a înțeles marele ierarh să conducă turma lui Hristos în mijlocul suferințelor de tot felul și în diferitele stări sufletești ale credincioșilor săi?

Arma de luptă împotriva dușmanilor văzuți și nevăzuți ai Bisericii și mijlocul prin care preotul îndrumează pe păstoriții săi pe căile mântuirii, este cuvântul lui Dumnezeu. Chiar de ar avea cineva darul tămăduirilor, zice sf. Ioan Gură de Aur, totuși să nu disprețuiască cuvântul învățăturii, care e foarte necesar în lupta duhovnicească pentru mântuirea credincioșilor săi.

Folositoare este pilda propriei vieți pentru îndrumarea credincioșilor, dar ea trebue însoțită de cuvântul învăță-

[1] Dr. *N. Bălan:* Sf. Ioan Gură de Aur, în Rev. Teol. a. 1907.

turii. Viața morală și învățătura creștină adevărată trebue să meargă mână în mână. Lipsind învățătura, arma de luptă împotriva dușmanilor, însuși preotul va slăbi în credință, iar păstoriții săi, văzându-l neiscusit în luptă, vor slăbi și ei. De aceea vestirea cuvântului dumnezeesc este și rămâne mijlocul de întărire a credincioșilor și de luptă împotriva rătăciților, pe cari avem datoria să-i întoarcem la sânul Bisericii.

Insuși sf. Ioan Gură de Aur predica de două-trei ori pe săptămână, având în vedere mântuirea credincioșilor săi. El îndeamnă și pe alții să facă la fel, vestind „cu timp și fără timp" cuvântul Evangheliei. Chiar de nu va fi ascultat decât de puțini, preotul să nu înceteze a vesti cuvântul sfânt al mântuirii. „Iarăși zic și iarăși vorbesc: Chiar de nu vor asculta decât jumătate, un sfert, de vor fi numai zece, cinci, sau niciunul, eu totuși voiu lua răsplata. Căci Hristos dorește ca toți fără osebire să se mântuiască. Chiar dacă ogorul acesta în care seamăn este pietros sau spinos, eu sunt neobosit în vestirea cuvântului, căci nu voiesc să se mântuiască puțini, ci toți".[1]

Predicatorul să urmeze pilda dumnezeescului învățător, care n'a încetat să propoveduiască Evanghelia Sa, deși știa că între ascultători se găsește și Iuda trădătorul. Preotul să dea pildă credincioșilor săi și prin stăruința sa în predică, ca ei văzând oboseala păstorului să urmeze cuvântul propoveduit. De felul cum preotul își face datoria față de credincioșii săi, atârnă schimbarea vieții lor. Dumnezeu va osândi atât pe cel ce a fost în stare să predice dar n'a predicat cât și pe cei ce au ascultat dar nu s'au silit să făptuiască cele învățate.

Predicând cuvântul lui Dumnezeu, preotul să nu caute lauda lumii, ci numai buna sporire în virtute; nu aplauzele momentane ale ascultătorilor, ci stăruința lor în fapte bune.

Predicatorul își ajunge scopul dacă ascultătorii săi înțeleg să treacă în faptă învățătura primită. „Ce folos am din osteneală, dacă ascultătorii mei nu se silesc să și rodească (fapte) pe urma cuvântărilor mele"?[2]

[1] *Stratiotis:* O. c. p. 161.

[2] Idem p. 171.

Mai ales în predica pocăinţii, cuvântul preotului are menirea să întărească sufletul, păzindu-l, de boala rea a păcatului. Căci pentru boalele sufleteşti nu este decât un singur leac — acela al cuvântului dumnezeesc. Căci „cuvântul este unealta doctorului sufletesc", menit să dea hrană şi aer sufletului cufundat în păcat. Cuvântul ţine locul doctoriei, căci el stinge văpaia păcatului şi astfel vindecă deplin sufletele. El are menirea să ardă ceea ce e rău şi să înlăture stricăciunea din suflet, înviorând viaţa noastră sufletească. Pentru toate suferinţele sufletului numai cuvântul sfânt e dătător de viaţă, căci prin el ridicăm pe cel căzut, mângâiem pe cel întristat şi calea dreaptă a mântuirii o arătăm. De aceea trebue să ne ostenim mult, ca să locuiască în noi cuvântul dătător de viaţă al lui Hristos.

Darul predicii nu vine dela sine, nici nu se dobândeşte dela fire, ci prin învăţătură şi multă osteneală. Chiar dacă cineva a ajuns la culmea desăvârşirii în ce priveşte predicarea cuvântului, dacă el nu se îngrijeşte să-şi cultive acest dar prin neîncetată silinţă şi deprindere, îl va pierde. Ispita încrederii poate atinge şi pe cei mai iscusiţi predicatori. „Dacă cineva are faimă mai mare decât toţi vorbitorii, el trebue să fie mai silitor decât toţi. Predicatorului — observă sf. Ioan Gură de Aur — nu-i este îngăduit să ajungă în împrejurarea de a nu reuşi în vreo predică de a sa, căci numai astfel îşi menţine bunul nume şi este scutit de nenumărate batjocuri şi de ploaia învinuirilor ce vin din partea mulţimii. In judecata sa poporul nu gândeşte la faptul că preotul om fiind, poate şi el să greşească.

Vorbirea preotului să nu fie abstractă ci reală, bine întocmită, pe înţelesul tuturor, neurmărind altceva decât slava lui Dumnezeu şi binele moral al ascultătorilor.

Scopul predicatorului nu poate fi defăimarea păcătosului, ci îndreptarea lui; nu îndepărtarea din sânul Bisericii, ci scoaterea lui din cursele celui rău. El să nu înceteze a sfătui pe păcătoşi, stăruind în aşteptarea pocăinţii şi întoarcerii lor. Preotul e dator să sfătuiască, fără a sili pe ascultători la urmarea căii de mântuire. Este o

crimă ca din pricina neascultării supuşilor, preotul să înceteze a predica.

Subiectul predilect al predicilor sf. Ioan Gură de Aur este pocăinţa. Cu o măestrie neîntrecută zugrăveşte marele predicator al pocăinţii diferitele stări ale sufletului în lupta cu păcatul. In documentarea temelor sale se foloseşte de exemple luate din viaţa practică şi mai ales din domeniul medicinii. Socotind pocăinţa ca medicament pentru suflet, sf. Ioan Gură de Aur arată credincioşilor săi calea cea îngustă a mântuirii, ferindu-i de cele două mari păcate, deopotrivă de grele: mândria şi desnădejdea.

Asupra smereniei, virtute specific creştină, sfântul insistă în multe râuduri, arătând folosul ei în lupta cu păcatul: „Smerenia e mama lacrămilor şi a cumpătării; acestea (plăcerile), a râsului şi a nebuniei. Una face sufletul uşor şi-i dă aripi, celelalte îl fac mai greu ca plumbul".[1]

In sfânta taină a mărturisirii preotul este chemat să-şi arate dragostea sa faţă de credincioşi, vădind greşalele lor şi sfătuindu-i spre pocăinţă. Cunoscând sufletul păcătosului şi obişnuinţa sa cea rea, preotul va şti să arate iubire faţă de cel căzut şi asprimea necesară însănătoşirii. Pentru păcatele săvârşite, penitentul va primi canon de pocăinţă, potrivit cu gravitatea păcatului. Astfel pătimaşul va fi pedepsit o vreme, până se va învrednici de sfânta Impărtăşanie.

In această privinţă canoanele sfântului sunt categorice, căci „dacă eu îl voiu canonisi, Dumnezeu nu-l va pedepsi". Dacă însă nu-l pedepsesc, va avea să poarte legături strânse. Lipsa pedepsei îl face să rămână neîndreptat vreme îndelungată, iar pedeapsa, îndepărtarea dela sfânta împărtăşanie, canonul şi mustrarea îl aduc pe păcătos la simţământul păcătoşeniei lui şi în această stare se întoarce la Dumnezeu, pocăindu-se.

„Nu socoti asprimea, neomenia (unei astfel de metode) ci să ai în vedere dulceaţa şi folosul celei mai bune vin-

---

[1] *Sf. Ioan Gură de Aur:* Predici despre pocăinţă şi sf. Vavila, în rom. de *St. Bezdechi,* Sibiu 1938, p. IX.

decări".[1] „Eu nu caut să canonisesc pe mult timp, ci caut să îndrept sufletul".[2]

Indreptarea nu atârnă numai de sfatul duhovnicului, ci şi de hotărîrea penitentului. Căci chiar de ar avea preotul faţă de penitent înţelegere de frate şi l-ar îngriji cu multă dragoste, dacă păcătosul nu se întoarce, niciun folos nu va avea din mărturisire, zădărnicind osteneala duhovnicului. Adevărata iubire se arată mai ales în pedepsirea celor ce greşesc şi nu în trecerea cu vederea a păcatelor.

Canonul este leacul menit să vindece sufletul de două păcate deopotrivă de grele: desnădejdea şi mândria. Ţinând seama de starea sufletească a penitentului, preotul va cumpăni starea păcătoşeniei fiecăruia şi-i va aplica astfel de canoane, ca cei leneşi să fie deşteptaţi la o viaţă nouă, iar cei apăsaţi să prindă nădejde de îndreptare şi curaj de mântuire. De aceea preotul ostenitor spre mântuirea sufletească a credincioşilor, va cerceta cu deamănuntul viaţa lor, ca astfel să poată da sfaturile cele mai potrivite pentru întoarcerea lor la pocăinţă. O deosebită îngrijire va avea preotul faţă de sufletul celor întristaţi. Fie provenită din pricina morţii unei fiinţe dragi, fie din a suferinţelor de tot felul, întristarea este un rău care apasă sufletul omenesc, coborîndu-l uneori până la desnădejde. Din prăpastia aceasta cumplită nu ies decât sufletele care se înalţă pe aripile credinţei, nădejdii şi dragostei creştine. Aceste virtuţi înalţă sufletul creştinului adevărat din valul necazurilor ce-l bântuie, întărindu-l cu credinţa şi viaţa cea veşnică. De aceea pagubele materiale, boalele şi necazurile nu sunt rele pentru adevăratul creştin, ci mai degrabă mijloace de întărire în virtute şi de câştigarea răbdării, înfrânării şi credinţei. Chiar moartea nu este pricinuitoare de întristare peste măsură, ci mijloc de intrare în împărăţia veşnicei fericiri. In faţa tuturor necazurilor şi întristărilor creştinul adevărat ştie să se reculeagă în rugăciune, care este „cea mai puternică armă ce înlătură întristarea şi necazul". Fericirea în Dumnezeu este leacul ce tămăduieşte orice suferinţă a sufletului.

---

[1] *Stratiotis*, O. c. 123.

[2] p. 123.

Având fericirea în Dumnezeu, sufletul este străin de toată întristarea, căci ori de trăiește în viața aceasta sau în cea veșnică, el se bucură de împreună petrecerea cu Hristos. De aceea moartea nu este un rău decât pentru păcătoși, căci ei vor fi pedepsiți.

Drepții privesc moartea ca o chemare din partea lui Dumnezeu la fericirea cea veșnică. Dumnezeu trimite pe îngerii Săi să aducă din marea acestei vieți sufletele drepților, căci ele sunt pregătite pentru împărăția ceriurilor. Astfel sufletul se duce la stăpânul Hristos, părăsind trupul ca pe un cort străin.

Din această credință în viața cea veșnică, isvorăsc toate cuvintele de mângăiere pe care sf. Ioan Gură de Aur le-a rostit celor întristați. Credința în viața veșnică desființează întristarea și desnădejdea, proprii sufletului păgân lipsit de credința în Hristos.

Cel ce a trecut din viața aceasta este ocrotitorul familiei de care s'a despărțit doar trupește, mijlocind oarecum la Dumnezeu pentru mântuirea celor rămași. De aceea nu se cade să zică cineva că a pierdut ajutorul celui iubit, câtă vreme Dumnezeu este apărătorul vieții noastre. „Până când ai pe Dumnezeu, el ține locul soțului, al tatălui, al copilului și al ocrotitorului tău. Și chiar trăind aceștia, Dumnezeu este cel ce toate le lucrează".[1]

De a murit un păcătos, să te bucuri, pentrucă Dumnezeu a pus capăt păcatelor lui. De vrei să-i ajuți, să nu-l plângi, ci prin rugăciuni, daruri și milostenii, să mijlocești pentru sufletul lui.

Celor ce nu vor nicidecum să se mângăie, le spune sfântul Părinte cuvinte mustrătoare: „Te-ai născut om și ești muritor, de ce suferi? Nu căuta nemurirea fiind muritor. Această viață se va sfârși odată. De ce suferi, de ce te zdrobești? Ci sufere pentru păcate, căci această suferință este bună, aceasta este cea mai mare filosofie".[2]

In ce privește ajutorarea văduvelor, observațiile sf. Ioan Gură de Aur sunt binevenite, nu numai pentru epoca

---

[1] Idem.

[2] Idem.

sa, ci și pentru vremea noastră. El înțelege să fie ajutate din banii Bisericii numai acele văduve, care nu se pot ajuta singure, fiind cu totul nevoiașe; ele au datoria să cinstească numele ce-l poartă, îngrijindu-se cum să fie bine plăcute lui Dumnezeu. Vrednice de cinste sunt acele văduve care au copii și-i cresc în frica lui Dumnezeu. Cele care sunt prea libere în purtările lor și ajung pradă vieții desfrânate, încă fiind în viață sunt moarte sufletește.

Aceeași înțelegere o arată sfântul Părinte față de toți săracii și năpăstuiții sorții. Toți sunt datori să trăiască în frica lui Dumnezeu având drept scop viața virtuoasă și mărirea lui Dumnezeu.

Multe principii de viață pastorală se desprind din opera vastă a marelui ierarh. Ne-am mărginit la aceste puține considerațiuni cu credința că ele vor fi de folos pentru cei chemați să conducă turma lui Hristos.

Idealul păstorului model pe care l-a propoveduit prin cuvânt și faptă sf. Ioan Gură de Aur, se cuprinde în cele din urmă cuvinte ale sale: „Slavă lui Dumnezeu pentru toate"! Preoția este taina prin care numele lui Dumnezeu se preamărește până la sfârșitul veacului.

MIŞCAREA LITERARĂ

Dr. *Irineu Mihălcescu:* ISTORIA RELIGIUNILOR LUMII. Bucureşti, Cugetarea-Georgescu Delafras S. A., 1947, 8⁰, p. 455.

In sfârşit, după mulţi ani de aşteptare, avem tipărit complet unul din savantele cursuri universitare ale I. P. S. Irineu Mihălcescu, mitropolitul Moldovei şi Sucevei, profesor onorar al Facultăţii de Teologie din Bucureşti şi membru al Academiei greceşti din Atena. Cursurile acestea, pe care numeroase generaţii de studenţi teologi le-au învăţat mai temeinic decât oricare altele, reprezintă o mare muncă de sinteză, pe temeiul celor mai serioase izvoare şi într'o formă desăvârşită, ce caracterizează întreaga operă ştiinţifică şi didactică a I. P. S. Irineu. De aceea toate cursurile I. P. S. Sale, cele de Apologetică, de Dogmatică, de Simbolică, precum şi lucrările mai mari, studiile şi articolele risipite astăzi prin diferite publicaţii, toate merită să fie revăzute şi tipărite sau retipărite, deoarece ele constitue un considerabil bun al teologiei româneşti, cu care pe bună dreptate ne putem mândri.

Deocamdată, avem bucuria de a vedea tipărit, prin cunoscuta înţelegere a dlui Petre Georgescu Delafras pentru marile nevoi culturale ale vremii, cursul de Istoria religiunilor, pe care I. P. S. Irineu l-a ţinut în cadrul catedrei de „Teologie dogmatică şi Simbolică", după numirea pe care a purtat-o multă vreme catedra I. P. S. Sale, până să se ajungă la denumirea de catedră de „Apologetică şi Dogmatică" şi, în fine, la scindarea în două catedre, una de Apologetică şi alta de Dogmatică, aşa cum se află astăzi.

Şi nu este fără semnificaţie faptul că un atât de important curs de Istoria religiunilor a trebuit să se adăpostească — am putea spune chiar să se camufleze — sub titulatura unei catedre de „Teologie dogmatică şi Simbolică" sau să fie înglobat în disciplina teologică numită Apologetica. Acest fapt dovedeşte pe de o parte perspicacitatea şi curajul profesorului, care îşi dădea seama de nevoile ştiinţifice ale vremii sale, iar pe de alta arată cât de greu şi-a făcut drum în teologia românească ideea că Apologetica este o ştiinţă teologică de sine stătătoare, în cadrul căreia Istoria religiunilor este numai un instrument, nu un scop în sine, această disciplină fiind şi ea independentă şi meritând importanţa ce i se dă în alte ţări. Căci, după numărătoarea făcută de profesorul de Istoria religiunilor Leonidas I. Filippidis dela Facultatea de Teologie a Universităţii din Atena, func-

ţionau în anul 1930 în total 120 catedre de Istoria religiunilor, dintre care 81 în facultăţi de teologie (46 protestante, 30 romano-catolice şi 5 ortodoxe), şi 31 catedre de Filosofia şi Psihologia religiunilor.

Insemnătatea pe care a luat-o în secolul nostru studiul Istoriei religiunilor, al Religiunilor comparate, al Filosofiei, Psihologiei şi Sociologiei religioase, se poate vedea şi din considerabilul număr de manuale, tratate generale, monografii, lucrări în colaborare şi chiar enciclopedii de ştiinţa religiunii ce au apărut în mai toate ţările până în preajma celui de al doilea războiu mondial. Chiar şi la noi în ţară, I. P. S. Irineu Mihălcescu a întemeiat mai de mult o „Bibliotecă a Istoriei religiunilor", iar în anul 1938 Mircea Eliade a început publicarea unei foarte importante „reviste de studii religioase", sub titlul *Zalmoxis*, a cărei dispariţie o regretăm mult şi am dori să reapară îndată ce vremurile se vor schimba. Atunci va trebui să militām şi pentru înfiinţarea uneia sau mai multor catedre sau măcar conferinţe de Istoria, Filosofia, Psihologia şi Sociologia religiunilor, aceste studii fiind de mare însemnătate pentru cultura unui popor.

In lumina acestor consideraţii asupra însemnătăţii studiului Istoriei religiunilor apare, credem, în acelaşi timp, şi însemnătatea tipăririi cursului de Istoria religiunilor al I. P. S. Irineu Mihălcescu. Lucrarea aceasta, cu toate că nu este adusă chiar la zi cu toate cercetările din ultimii 25 ani, reprezintă totuşi primul pas solid al teologiei româneşti într'o ştiinţă atât de vastă şi atrăgătoare cum este Istoria religiunilor. Prin ea teologia şi cultura românească au astăzi ceea ce alte ţări au avut de multă vreme prin lucrările cu caracter general ale unor savanţi ca A. Réville, C. P. Tiele, Chantepie de la Saussaye, Conrad von Orelli, Joseph Huby, N. Turchi, Tacchi Venturi, Decio Cinti, etc., adică un manual complet de Istoria religiunilor.

De obiceiu însă lucrările de felul acesta, depăşind puterile unui singur om, sunt rezultatul colaborării mai multor specialişti în anumite părţi ale Istoriei religiunilor sau chiar numai în studiul unei singure religiuni. Astfel sunt, între altele, *Manualul de Istoria religiunilor* al lui Chantepie de la Saussaye, în ediţia IV-a (1925), complet refăcut sub direcţia profesorilor Alfred Bertholet şi Eduard Lehmann, şi vasta lucrare *Storia delle Religioni*, apărută la Torino în 1934—1935, în două mari volume (4°, XX+632 p. I; XIX+839 p. II), sub direcţia lui Pietro Tacchi Venturi şi cu colaborarea unui mare număr de specialişti. I. P. S. Irineu a îmbrăţişat, de unul singur, vastul material al Istoriei religiunilor, punând, fireşte, la contribuţie manualele şi lucrările generale ale autorilor amintiţi mai sus, precum şi numeroase alte lucrări speciale de Istoria religiunilor, la care ne îngăduim să observăm că era bine să adauge şi lucrările apărute mai de curând în deosebi în Italia, unde această ştiinţă a luat un mare avânt mai ales prin munca savantului profesor de Istoria religiunilor dela Universitatea din Bologna, Raffaelle Pettazzoni, care a creat în jurul său o întreagă şcoală de specialişti în ştiinţa religiunilor şi a pus temeliile

unei colecții de izvoare, sub titlul *Testi e documenti per la storia delle religioni* (Bologna 1929 sqq.), unei colecții de monografii sub titlul *Storia delle religioni* (Bologna 1920 sqq.) și unei foarte valoroase reviste intitulată *Studi e Materiali di Storia delle religioni* (Bologna 1924 sqq.).

In ce privește prezentarea materialului de istoria religiunilor, se puteau adopta diferite metode și împărțiri. I. P. S. Irineu și-a divizat întreg materialul în două părți mari: 1. Politeismul; 2. Monoteismul, tratând mai întâi despre religiunile primitivilor, apoi despre religiile popoarelor istorice și civilizate, după marile grupări etnice în care se împart, și sfârșind cu un întins și adâncit capitol despre creștinism (p. 364—450), ca religiunea deplină, absolută.

Nu este cazul, de sigur, nu avem competența și nu este nici cu putință să intrăm mai în amănuntele acestei lucrări unice în teologia și cultura românească. Observăm numai că la fiecare religie sau grup de religii autorul dă și unele elemente din geografia, istoria și cultura popoarelor respective, lucrarea devenind astfel și un admirabil instrument de cultură generală pentru tineretul și intelectualii țării noastre.

Poate că cititorii acestei Istorii a religiunilor se vor teme ca nu cumva numărul mare al religiunilor lumii și infinita lor varietate, ce pornește dela formele cele mai elementare până la cele mai complicate și bizare, va avea o rea înrâurire asupra credinței în religia creștină ca singura religie revelată de Dumnezeu omenirii și mântuitoare. Se vor teme adică să nu fie înglobat și creștinismul între religiile naturale, care nu sunt altceva decât încercări ale minții omenești de a se apropia de Dumnezeu. Căci se știe cum au ajuns unii să scoată, din comparația între doctrina, morala și cultul creștin și doctrina, morala și cultul celorlalte religii, încheierea că religia creștină n'ar fi decât un „sincretism religios", o sinteză de credințe și practici din alte religii anterioare creștinismului. Teama aceasta că studiul Istoriei religiunilor ar fi dăunător credinței creștine, justificată pentru cititorii unor manuale pline de prejudecăți anticreștine, cum e faimosul *Orpheus* al lui Salomon Reinach, este neîntemeiată când este vorba de o lucrare ca aceea a I. P. S. Irineu, în care cititorul ajunge singur să-și dea seama de sublimitatea doctrinei, moralei și cultului creștin, care nici atunci când prezintă unele asemănări cu credințele și practicile altor religii nu se confundă nicidecum cu acelea, depășindu-le infinit, așa cum cerul creștin se deosebește de pământul în care a încolțit și rodit bogata floră a religiunilor naturale.

Ca fost student și apoi asistent al I. P. S. Irineu Mihălcescu la catedra de Apologetică, am printre cei dintâi datoria și mulțumirea sufletească a aduce marelui meu îndrumător în știința teologică omagiul admirației și recunoștinței pentru lucrarea aceasta atât de însemnată, prin care I. P. S. Sa a îmbogățit teologia și cultura românească. Dumnezeu să-i dea sănătate și mulți ani, pentru a pune în

valoare întreg tezeaurul de ştiinţă teologică acumulat de I. P. S. Sa în atâtea zeci de ani de muncă luminată şi fără preget.

Diacon Dr. EMILIAN VASILESCU

Lloyd C. Douglas: CĂMAŞA LUI HRISTOS. Trad. de Jul. Giurgea. Ediţia a II-a. Bucureşti, Editura Remus Cioflec (1946), p. 713.

Cartea aceasta este de-o elocvenţă sfâşietoare; o elocvenţă care-ţi zdrobeşte mintea, purificând-o, şi-ţi dărăbureşte sufletul, îmbunându-l. Când am luat-o în mână, atras de titlul ei neobişnuit, nu m'am putut gândi că lectura ei mă va absorbi într'atâta încât să-mi deştepte'n suflet îndemnul irezistibil de-a scrie despre ea într'un periodic cu preocupări atât de precis formulate, cum e revista noastră. Nu cunoşteam nici ecoul pe care l-a avut apariţia ei în ţara de obârşie, de dincolo de Atlantic. Dintr'o menţiune care însoţeşte ediţia a doua a versiunii româneşti, aflam doar atât că originalul englezesc al romanului *The Robe*, apărut la New-York, în editura Grosset & Dunlap, ajunsese în 1945 la ediţia a 44-a.

Simplicitatea acţiunii contrastează vizibil cu întinderea considerabilă a cărţii. Tribunul roman Marcellus Lucan Gallio, fiul unui senator înţelept, cinstit şi curajos, ajunge în conflict cu prinţul Gaius Drusus Agrippa, a cărui viaţă destrăbălată o înfiera ori de câte ori i se da prilej. Prinţul Gaius, pe care împăratul Tiberiu — bătrân şi bolnav la trup şi la minte — îl făcuse coregent, pedepseşte pe Marcellus numindu-l comandant al fortului rău famat Minoa, de lângă Gaza. In această calitate, Marcellus merge la Ierusalim, cu un detaşament de legionari romani, pentru a asigura ordinea de Paştile iudeilor. Tocmai atunci se desbătea înaintea procuratorului Pilat din Pont procesul unui galileean învinuit de rebeliune. Acuzatul, condamnat la moarte prin răstignire, este executat tocmai de detaşamentul din Minoa. Cămaşa lui, ţesută dintr'o bucată, e jucată în zaruri la picioarele crucii de pe Golgota. Marcellus o câştigă. La banchetul din seara aceleiaşi zile, ofiţerii oaspeţi ai lui Pilat îl obligă pe Marcellus s'o îmbrace, petrecând cumplit pe această chestiune.

Din ceasul acela, Marcellus n'a mai avut linişte. Curajul cu care Iisus a primit moartea, îl sguduise până'n străfundurile fiinţei sale. Abătut din cale-afară, el pare că şi-a pierdut minţile. Obsesia era ucigătoare.

Rechemat la Roma de împăratul Tiberiu, familia, în loc să se bucure de încetarea exilului său, îl plânge ca pe un mort. E trimis la Atena, ca să uite şi să se tămăduiască. Şi se tămădueşte cu adevărat, datorită cămăşii galileeanului răstignit, pe care credinciosul său sclav corintean Demetrius a păstra cu sfinţenie. Cămaşa aceasta avea darul de a insufla celor ce o atingeau cu gând curat, o putere miraculoasă.

Teafăr, Marcellus se înapoiază la Roma. Povestindu-i cezarului Tiberiu experienţa ce-o făcuse, acesta, mare amator de mistere fiind, îl trimite în Palestina, ca să culeagă amănunte despre Iisus.

De-acolo, Marcelius se întoarce încreştinat. Nimic nu-l mai poate deslipi de credinţa cea nouă, a cărei obârşie divină e convins că a descoperit-o.

După ce a facut atâta bine cât să-i înlesnească accesul triumfal în împărăţia cerurilor, Marcellus primeşte cununa martiriului în primele zile ale împăratului Caligula (care se tâlcueşte „Cismuliţă"). Soţia lui, Diana Gallus, nepoata lui Tiberiu, îl urmează cu fidelitate.

Cămaşa lui Hristos este o evocare a vieţii lui Iisus aşa cum trebue să fi fost văzută ea de contimporanii răstignirii, iudei şi păgâni. Jul. Giurgea a fost cât se poate de bine inspirat când i-a hărăzit un loc în amplul său program de traduceri din englezeşte, iar cunoscuta editură bucureşteană R. Cioflec credem că are suficiente motive să se felicite de experienţa pe care a făcut-o cu publicarea ei.

Preot Dr. GRIGORIE T. MARCU

FILOCALIA sau culegere din scrierile sfinţilor Părinţi cari arată cum se poate omul curăţi, lumina şi desăvârşi. *Volumul II.* Din scrierile sf. Maxim Mărturisitorul. Tradusă din greceşte de Prot. stavr. Dr. *Dumitru Stăniloae*, profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti. Sibiu, Tipografia Arhidiecezană 1947, p. XX+288.

Inainte cu un an şi jumătate, anunţam aici (vezi RT XXXVI, 1946 p. 144—147) cu neprecupeţită bucurie apariţia în româneşte a întâiului volum din *Filocalia.*

Cele spuse atunci, rămân valabile şi pentru volumul al II-lea, care a văzut lumina tiparului la sfârşitul primăverii anului acestuia. Intre timp, vol. I a apărut în a II-a ediţie, la tipografia sibiană „Dacia Traiană" S. A., semn lămurit că primirea de care s'a împărtăşit această carte excepţională din partea credincioşilor Bisericii noastre, i-a fost categoric favorabilă.

Volumul al II-lea conţine numai scrieri de-ale sf. Maxim Mărturisitorul, şi anume: Cuvânt ascetic, Capetele despre dragoste, Capetele teologice (gnostice), Intrebări, nedumeriri şi răspunsuri, şi Tâlcuire la Tatăl nostru.

O amplă expunere a vieţii, operelor şi învăţăturii autorului (p. V—XX) precedează scrierile traduse.

Având asigurat un număr respectabil de cititori fideli ai acestei cărţi, cu toate greutăţile ce le întâmpină finanţarea editării ei, păr. prof. D. S. este hotărît să meargă înainte, fără preget, cu tipărirea volumelor următoare.

Considerăm că, pentru preoţii noştri, este o datorie de conştiinţă pastorală răspândirea în cercuri cât mai largi a acestei lucrări valoroase, care cinsteşte creştinătatea ortodoxă răsăriteană.

Preot Dr. GRIGORIE T. MARCU

Prot. Dr. *Victor Vlăduceanu:* CONCORDANŢĂ BIBLICĂ ANTISECTARĂ. Timişoara 1947, p. 216.

Ca şi după primul răsboiu mondial, aşa şi acum, asistăm la o intensificare de proporţii considerabile a acţiunii sectare. Stingherite

ani de zile în activitatea lor de către organele administrative sau deadreptul oprite să se manifesteze, prin dispoziţii de lege, sectele religioase par a urmări să câştige şi timpul şi terenul pierdut. Profitând de beneficiile deplinei libertăţi religioase, ofensiva lor prozelistică este în plină desfăşurare şi în continuă amplificare.

Dreptul de-a săvârşi acte religioase de cult şi de-a propovădui doctrina de credinţă proprie, este acum în deobşte recunoscut. Il au sectele şi — să nu uităm! — îl avem şi noi, în continuare. Trebue doar să facem uz de el, înlăturând însă din capul locului orice violenţă de limbaj şi orice atitudine răstită faţă de cei ce mărturisesc alt crez.

Cea mai eficace metodă de luptă antisectară, în orice împrejurări, a fost şi rămâne *îndoctrinarea* credincioşilor Bisericii noastre. Când va cunoaşte fiecare dintre ei temeiurile credinţei pe care o mărturiseşte din deprindere, atunci vulnerabilitatea individuală faţă de ofertele ispititoare ale propagandiştilor sectari va dispărea cu desăvârşire. Adevărul acesta l-am accentuat mereu în coloanele „Revistei Teologice" şi n'am încetat a arăta preoţimii noastre, ori de câte ori intervenia Statul cu măsuri legislative sau administrative în litigiul dintre noi şi sectari, că ar face o eroare de neiertat dacă şi-ar închipui că poate fi înlocuită de pretori şi jandarmi în funcţiunea ei de păzitoare a depozitului „învăţăturii sănătoase".

Pentru popularizarea acestei învăţături — ale cărei mângăitoare frumuseţi le pot gusta numai cei ce o cunosc — a fost întocmită şi *Concordanţa biblică antisectară* pe care o încrestăm la răbojul noutăţilor literare. Autorul ei, protoiereul Dr. V. V., consilier referent la Episcopia Timişoarei, a săvârşit un lucru cât se poate de bun şi cu aderenţă la realităţile misionare actuale.

O scurtă expunere a istoriei şi doctrinei celor mai active zece secte din România, precedează Concordanţa propriu zisă.

Temeiurile biblice ale elementelor dreptei credinţe sunt bine alese. Formatul portativ al cărţii uşurează simţitor mânuirea ei. Absolut necesară pentru preoţime, ea poate fi pusă, cu toată încrederea, şi în mâinile credincioşilor Bisericii noastre.

Preot Dr. GRIGORIE T. MARCU

✠

ANUARUL XXIII (V) AL ACADEMIEI TEOLOGICE „ANDREIANE" ortodoxă română din Sibiu (1946—47). Publicat de Dr. *Nicolae Neaga*, rector. Sibiu, Tipografia Arhidiecezană 1947, p. 104.

Al 23-lea Anuar al Academiei teologice „Andreiane" — dela ridicarea ei la rang universitar al 5-lea — a apărut în termen şi într'un număr sporit de pagini, faţă de dimensiunile îndătinate. Noul rector al acestei înalte instituţii de învăţătură şi educaţie ortodoxă, păr. prot. Dr. Nicolae Neaga, a ştiut să biruiască enormele greutăţi de ordin financiar, cari stau în calea editării unei asemenea lucrări. Mulţumită demersurilor pe cari le-a făcut din bunăvreme, hârtia trebuincioasă pentru editarea acestui Anuar, precum şi mai bine de

jumătate din cheltuielile de tipar şi broşare, au fost asigurate prin danii. Numele donatorilor, împreună cu mulţumirile de rigoare, sunt înveşnicite pe coperta Anuarului.

Pe lângă obicinuitele date şcolare, complectate de astă dată cu rubrici noui şi binevenite, Anuarul cuprinde următoarele studii de specialitate: *Martiriu şi mistică*, de prof. Dr. Nicolae Mladin; *Biserica ardeleană în anii 1764—1774*, de prof. Dr. Ştefan Lupşa; *Momente extraordinare ale conştiinţei*, de prof. Dr. Nicolae Terchilă, şi *Temeiurile psihologice ale ritualului cultului divin*, de conf. Gheorghe Şoima.

Osebit de bogată este activitatea extraşcolară a profesorilor şi a studenţilor, cari au înţeles să facă apostolat intens şi însufleţit pe felurite tărâmuri.

Preot Dr. GRIGORIE T. MARCU

Traian Chirilă: REUNIUNEA CULTURALĂ NAŢIONALĂ A MESERIAŞILOR ROMÂNI DIN SIBIU LA 80 DE ANI. Sibiu, Tipografia Arhidiecezană 1946, p. 224+număroase ilustraţii în afară de text.

Românii din Ardeal n'au avut multă vreme o pătură meşteşugărească a lor din simplul motiv că străinii pripăşiţi pe aceste meleaguri — Saşii în primul rând — le interziceau accesul la meserii. Breslele acestora erau aşa fel organizate, încât să le asigure un control complect, cu caracter de monopol, în toate branşele de activitate meşteşugărească.

Abia în anul 1851, ca urmare a revoluţiei dela 1848, curtea din Viena a redus, printr'o patentă împărătească, privilegiile breslelor monopoliste, proclamând principiul liberei concurenţe la toate speciile de comerţ şi industrie.

In fruntea luptătorilor pentru desrobirea meseriilor s'a aflat în toată bunăvremea Biserica noastră, prin ierarhi ca episcopul Vasile Moga şi mitropolitul Andreiu Şaguna. Cel dintâi, împreună cu episcopul unit Ioan Lemeny, într'o plângere prezentată Dietei transilvane din 1842, afirma textual: „Pe fiii naţiei noastre în contra mai multor porunci curiale nu-i primesc la învăţarea şi deprinderea meşteşugurilor în ţechiurile lor cele făcătoare de monopoluri, fără a le mai căuta altă scădere decât că nu sunt saşi". Iar mitropolitul Şaguna nu ostenia cu îndemnul: „La meşteşuguri, turmă iubită, la meşteşuguri, pentru că fiind tu număroasă poţi forma din fiii tăi oameni învăţaţi cari să-ţi apere interesele, meşteşugari cari să-ţi înmulţească şi susţină economia naţională... căci numai aşa făcând îţi vei putea croi şi asigura atât viitorul tău cât şi al următorilor tăi".

Era încă în viaţă nemuritorul nostru arhiereu dătător de legi şi datini când a luat fiinţă — în 1867 — aici la Sibiu, Reuniunea meseriaşilor români.

Opt decenii au trecut de-atunci. Vârsta frumoasă pe care a ajuns-o această obşte meşteşugărească, îngăduia recapitularea fidelă a istoriei înfăptuirilor ei. Lucru care a fost săvârşit, în optime condi-

ţiuni de fond şi formă, de către secretarul în funcţiune al Reuniunii, tânărul şi destoinicul maestru tipograf Traian Chirilă, din serviciul tiparniţei noastre şaguniene.

Utilizând mărturii documentare alese cu grije, cartea deapănă trecutul Reuniunii sub diriguirea preşedinţilor activi protopop *Nicolae Cristea*, fost asesor consistorial sub Şaguna, *Victor Em. Tordăşianu*, *Gheorghe Poponea*, fost conducător tehnic al Tipografiei arhidiecezane, profesorul *Nicolae Colan*, astăzi P. Sf. Episcop al Vadului, Feleacului şi Clujului, şi prot. stavr. *Emilian Cioran*, consilier mitropolitan, care a cinstit lucrarea de faţă cu o amplă şi instructivă prefaţă.

Am citit cartea dlui T. C. cu tresăriri de mândrie. Din paginile ei senine şi miezoase, se desprind vredniciî cari aparţin deopotrivă oamenilor Bisericii noastre şi meşteşugarilor români din Sibiul de altădată şi de-acum, solidari în vrerea lor nestrămutată de ridicare a poporului nostru la înălţimea aptitudinilor sale fireşti.

Coperta lucrată de peana măestrită a părintelui ieromonah Arsenie dela sf. mânăstire Brâncoveanu, îmbracă lucrarea în vesmântul festiv care i se cădea.

Preot Dr. GRIGORIE T. MARCU

⚜

Diaconul Dr. *Nica M. Tuţă*, dela sf. Patriarhie: SFÂNTUL ANTIMIS. Studiu istoric, liturgic şi simbolic. Bucureşti, Tipografia Cărţilor Bisericeşti 1943, p. 174.

In afară de câteva însemnări mărunte rătăcite prin cărţile de liturgică, n'avem până acum nici un studiu în româneşte despre acest important obiect liturgic fără de care astăzi nu se mai poate săvârşi jertfa cea necurmată a dumnezeeştii Euharistii. Dealtfel, în întreagă literatura teologică ortodoxă abia dacă mai există 2 studii temeinice despre antimis: al lui C. Nikolski (Petersburg 1872, care nici păr. Tuţă nu i-a fost accesibil) şi al profesorului Ivan Goşev, (Sofia 1925) dela Facultatea de teologie din capitala Bulgariei. Celelalte informaţii de prin enciclopediile teologice rusă, greacă şi apuseană (dintre acestea cele mai importante sunt cele scrise de S. Petridès) de proporţii reduse. Iată de ce lucrarea păr. N. Tuţă umple un gol atât de simţit în literatura noastră teologică. Alături de studiul prof. I. D. Ştefănescu despre aceeaşi problemă, privită însă mai mult sub raport artistic-bisericesc, publicat la Bucureşti în 1944 în „Analecta" Institutului de Istoria artei, p. 105—130 şi unde se foloseşte şi studiul lui C. Nicolski, putem spune că astăzi avem lămurită destul de bine această importantă problemă istorică-liturgică.

Lucrarea se împarte, cum era şi firesc, în 2 părţi: 1. studiu istorico-liturgic (pp. 11—50) şi 2. descrierea formală ca odor bisericesc (pp. 51—122). La sfârşit (pp. 123—137) se dau ca anexe două rânduelî, una privitoare la punerea antimisului în biserica nou zidită (după Trebnicul de Chişinău 1908) şi cealaltă privitoare la sfinţirea lui, după Rânduiala sfinţirii Bisericii, ed. sf. Sinod, Buc. 1897.

Originar din vechea pânză „iliton" care se întrebuința ca altar portativ în vremea când persecuțiile nu permiteau zidirea bisericilor de zid, antimisul trebue să fi existat din cele mai vechi timpuri. El este strâns legat de cultul martirilor și al moaștelor lor și de aceea cred că autorul făcea bine să insiste mai mult asupra acestui capitol în care desigur că ar fi găsit informații mai bogate privitoare la începuturile antimisului. Cele mai vechi știri despre forma lui datează de prin sec. 6—7, curând după aceea întâlnindu-se și numele lui de azi (p. 21). In bisericile ortodoxe cel mai vechiu antimis păstrat este unul rusesc din anul 1148 sfințit de celebrul arhiepiscop Nifon de Novgorod (la Tuță p. 74) având la mijloc doar crucea rusească încadrată în IS. HS. NI. KA, iar pe margini inscripția. A doua perioadă în executarea antimiselor o formează sec. 16—17, când se adaogă pe lângă cruce și simboalele evangheliștilor și uneltele de tortură: suliță, burete, piroane. Astfel de antimise avem și la noi în țară, de ex. la Putna. Paralel apare și altă iconografie: sub cruce e zugrăvit bustul lui Hristos în mormânt sau după variantele românești cu influență apuseană în potir (cf. fig. 6). Incepând cu mijlocul sec. 17 (primul dela P. Movilă) apar antimisele cu scena, de atunci general uzitată, a punerii în mormânt.

Autorul descrie tot ceea ce privește întrebuințarea liturgică și extraliturgică a antimiselor, rânduiala sfințirii lor, apoi materialul, culoare, forma, dimensiunile, inscripțiile, iconografia și simboalele de pe antimise.

Adunând cu migală și cu mari cheltueli un număr impresionant de antimise din toate regiunile românești (numai în cartea aceasta are 43 de reproduceri, majoritatea după originale românești colecționate personal), autorul a făcut în acelaș timp și o operă de pasionat colecționar bisericesc. Știam că sub raport artistic ne pregătea prof. C. Petranu un studiu sistematic. Acum le avem măcar pe acestea două pomenite mai sus.

In afară de greșelile înregistrate în Errată s'au mai strecurat câteva pe cari le semnalăm cu bunăvoință autorului. Anul de pe fig. 3 este 1699 iar nu 1698, cel de pe fig. 11 e 1809 (sau 1804?) în loc de 1793 (cum spune sub figură și indice), cel de pe fig. 24 nu are data 1733 ci 1751, cel din fig. 29 are data 1760 în loc de 1750, la cel din fig. 30 se adaogă pe lângă 1743 și data 1774, iar cel din fig. 40 nu poate avea data 1636, ci 1638. La fel nu se știe precis data antimisului de sub fig. 10: 1730 cum spune inscripția de sub el sau 1732 cum se spune pe verso?

De încheiere autorul face propunerea să se uniformizeze iconografia și inscripția de pe antimis, dându-se numai de Sf. Sinod dreptul de a-l elibera, chiriarhii eparhiilor doar iscălindu-l și punându-i data.

Pentru dragostea cu care a lucrat și pentru condițiile excelente în care a apărut această publicație de lux a tip. Cărților Bisericești, Păr. diacon N. Tuță are drept la toată aprecierea și recunoștința tuturora.

Preot Dr. TEODOR BODOGAE

CRONICA

VIZITA I. P. SF. PATRIARH ALEXEI AL RUSIEI IN ROMÂNIA, proiectată încă din anul trecut, ca urmare a călătoriei făcute la Moscova de către I. P. Sf. Patriarh Nicodim al României, s'a produs în zilele de 29 Maiu—11 Iunie a. c. Inaltul oaspe a fost însoţit de I. P. Sf. Mitropolit Grigorie al Leningradului, I. P. Sf. Arhiepiscop Vitalie de Dimitrovsc, protoiereul Moscovei Ştefan Marcov, prot. Grigorie Razumovschi, arhidiacon Antonenco, ş. a.

Insoţit de reprezentanţii Sfântului Sinod, P. Sf. Lor Episcopii Nicolae al Orăzii şi Iosif al Argeşului, şi de delegaţii Ministerului Cultelor, cari i-au ieşit în întâmpinare la frontieră, I. P. Sf. Patriarh Alexei şi suita au vizitat următoarele localităţi: *Iaşi, Bucureşti* (unde a fost întâmpinat de către I. P. Sf. Patriarh Nicodim şi membrii Guvernului în frunte cu dl prim-ministru Dr. Petru Groza), *Curtea de Argeş, Sinaia* (unde a fost oaspele Majestăţii Sale Regelui Mihai I), *Cluj, Sibiu, Deva* şi *Timişoara.* Pretutindenea a fost primit cu o rară însufleţire.

La Sibiu, înaltul oaspe a sosit în seara zilei de 4 Iunie a. c., fiind întâmpinat la gară de către I. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului, înconjurat de către P. Sf. Arhiereu vicar Teodor, consilierii mitropolitani şi arhiepiscopeşti, profesorii Academiei teologice „Andreiane" şi de un mare număr de preoţi, precum şi de dl ministru I. N. Ciolan, primarul municipiului, ofiţeri generali sovietici şi români, o companie de onoare cu drapel şi muzică a elevilor Şcoalei militare de Infanterie, etc.

Intr'o trăsură trasă de cinci cai albi, având alăturea pe I. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului, I. P. Sf. Patriarh Alexei a străbătut calea dela gară până la Vila mitropolitană fiind aclamat de elevii şcoalelor sibiene, muncitori şi popor.

A doua zi, Joi 5 Iunie a. c., la orele 10, în prezenţa dlui prim-ministru Dr. Petru Groza şi a dlor miniştri Radu Roşculeţ (Culte) şi I. N. Ciolan (Cooperaţie), s'a săvârşit o rugăciune de mulţumită în limbile română şi rusă, în Catedrala mitropolitană. Răspunsurile au fost date de Corul Reuniunii de muzică „G. Dima", împreună cu Corul Catedralei, dirijate de dl prof. Ilie Micu. La sfârşit, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae a rostit următoarea cuvântare:

Inalt Prea Sfinţite,

Vizita pe care I. P. S. Voastră o faceţi Bisericii ortodoxe din Transilvania reia firul unor legături dintre Biserica aceasta şi pravo-

slavia rusă, legături cari odinioară au fost deosebit de strânse și cu mare folos pentru apărarea dreptei credințe și a naționalității poporului român din Transilvania.

Când în veacul al 17-lea principii calvini ai Transilvaniei strâmtorau Biserica ortodoxă de pe aceste meleaguri, căutând prin tol felul de împilări să atragă poporul român la calvinism, ierarhii acestei Biserici, ca Ilie Iorest și Sava Brancovici, au luat drumul Moscovei, de unde au primit încurajări și prețioase ajutoare materiale.

Iar când în veacul al 18-lea, împărații Habsburgi din Viena, lucrând prin iezuiți, se străduiau prin cele mai nemiloase asupriri să atragă acest popor, atunci lipsit de ierarhi, la unația cu Roma papală, preoții și protopopii noștri tot la Moscova au găsit sprijin și întărire.

Astăzi, din mila și cu ajutorul lui Dumnezeu condițiile s'au schimbat în așa măsură încât Patriarhul Moscovei și al întregei Rusii poate întoarce Bisericii ortodoxe din Transilvania vizita, căci ea nu mai e o Biserică asuprită a unui popor subjugat, ci e o Biserică liberă a unui popor care și-a regăsit libertatea prin întregirea acestei provincii românești cu Țara mamă, România.

Ca păstor al acestei Biserici, ca urmaș al mitropoliților transilvăneni de odinioară cari au găsit la înaintașii Voștri cel mai larg sprijin în împrejurări grele, eu folosesc acest prilej ca să mulțumesc I. P. S. Voastre și prin I. P. S. Voastră întregei Biserici ortodoxe rusești pentru tot ajutorul ce ni l-a dat în trecutul nostru îndurerat.

Mulțumesc prin I. P. S. Voastră poporului rus și pentru sprijinul mai recent, pe care, sub conducerea marelui bărbat de stat, Generalisimul Stalin, ni l-a dat pentru readucerea Transilvaniei de Nord, la trupul Țării noastre din care face in mod firesc parte. Nu vom uita niciodată această faptă generoasă, prin care, cu prețul multor sacrificii de vieți, poporul de sub oblăduirea duhovnicească a I. P. S. Voastre, a eliberat o parte din fiii noștri duhovnicești, din cuptorul unor grele suferințe.

Astăzi, I. P. S. Voastră veniți ca păstorul unei mari Biserici ortodoxe autocefale să întoarceți vizita unei alte Biserici ortodoxe autocefale. Actul acesta are o mare importanță pentru actualizarea comunității ecumenice care face din Bisericile autocefale ortodoxe o unitate dogmatică și spirituală neîmpărțită în calitatea ei de Trup mistic, unic și unitar al Domnului nostru Iisus Hristos.

Facă bunul și Atotputernicul Dumnezeu ca intensificarea legăturilor dintre Bisericile noastre să inaugureze o nouă epocă de strânsă colaborare, de pășire comună a creștinismului originar în toate problemele ce se pun lumii de mâine. Toți suntem dornici ca ortodoxia să se afirme în fața lumii întregi ca o forță respectată prin adevărul întreg ce-l posedă, prin unitatea și tăria credinței fiilor ei.

Dar în mod deosebit legăturile dintre Bisericile noastre socotim că sunt menite să adâncească raporturile de prietenie între popoarele

noastre ce se nutresc din concepția de viață a aceleiași credințe și își găsesc bucuriile sufletești în mângâierile acelorași nădejdi.

Bisericile noastre, ca mădulare ale Bisericii ortodoxe ecumenice, ale Trupului mistic al Domnului nostru Iisus Hristos, au păstrat și propoveduit în mijlocul popoarelor noastre, rus și român, în chip neschimbat și nealterat învățătura dumnezeiască, adusă din cer de Mântuitorul nostru. De aceea ele au reușit să modeleze sufletul acestor popoare, atât pe cât împrejurările istorice le-au îngăduit, după idealurile cele mai înălțătoare.

Așa se explică de ce pe aceste meleaguri orice vizitator a întâlnit un popor de o bunătate uimitoare, cu suflet de o largă înțelegere și de o mare sensibilitate. Dar întrucât ortodoxia se orientează în organizarea ei după organizarea politică a popoarelor și întrucât ea încurajează desvoltarea specificului spiritual al neamurilor, orice vizitator a remarcat originalitatea etnică a poporului nostru și conștiința originalității sale.

Biserica ortodoxă din Transilvania, ca toate Bisericile ortodoxe, a luptat pentru libertatea acestui popor și pentru revendicările lui sociale, fiind în tot trecutul ei multisecular **o Biserică a poporului** *în cel mai deplin înțeles al cuvântului. Ea a fost Biserica unui neam aproape numai de țărani, iar organizarea pe care și-a dat-o și pe care i-a codificat-o marele nostru Mitropolit Andreiu Șaguna, inspirându-se din tradiția străveche a Bisericii păstrată în obiceiurile locului, este poate cea mai democratică organizare bisericească din lume.*

Duhul acesta democratic în interpretarea nobilă a lui, absorbit de Biserica ortodoxă din Ardeal din tradiția veche creștină, ca și din viața și tradiția poporului român și apoi cultivat de ea în mijlocul acestui popor, face ca apropierea dintre Bisericile și popoarele noastre să fie mult ușurată, întemeindu-se pe idealuri comune.

Acestea sunt sentimentele și gândurile cu cari Vă întâmpină, Inalt Prea Sfințite, Biserica și poporul român ortodox din Transilvania, ca expresie a dragostei calde și a respectului cu care salută cea dintâi vizită a unui Patriarh rus pe meleagurile sale. Fiți binevenit în numele Domnului și duceți, Vă rugăm, pravoslavnicului popor rus asigurarea frăției noastre de credință.

A răspuns, precum urmează, I. P. Sf. Patriarh Alexei al Moscovei și al întregei Rusii:

Inalt Prea Sfințite Mitropolit Intâi Stătător al Bisericii din Transilvania,

Sunt adânc mișcat de această primire solemnă, cordială, cu care ați cinstit, Inalt Prea Sfinția Voastră și întregul popor, venirea mea în acest oraș.

Această măreață Catedrală, această mulțime a clericilor îmbrăcați în odăjdii sfinte și numerosul popor adunat aici, ne amintesc nouă de vremuri când Biserica era una.

Faptul acesta mărturiseşte despre adâncimea credinţei poporului românesc, care datorită numai acestei credinţe tari în Dumnezeu, a putut învinge toate greutăţile şi vicisitudinile care s'au abătut în decursul istoriei asupra sa.

In toate localităţile pe cari noi le-am vizitat, am întâlnit mulţime de credincioşi, care ne-au întâmpinat pe noi cu o deosebită dragoste, văzând întru noi pe purtătorii aceleiaşi credinţe adevărate în Hristos.

Şi această credinţă e sufletul poporului român şi în aceasta stă chezăşia izbândei sale în lumea aceasta şi în atingerea tuturor idealurilor care i se pun înainte.

După cum am spus altădată, marele scriitor creştin Tertulian a spus că sufletul omului este după fiinţa sa creştin. Prezentându-Vă aceste cuvinte ale marelui Tertulian, putem spune că şi sufletul românului este credinţa cea ortodoxă, care-l ajută pe dânsul să înfăptuiască în viaţă toate idealurile cele mai sfinte.

Această credinţă a dat naştere marilor conducători ai creştinătăţii ortodoxe din Transilvania — din rândul cărora a ieşit marele conducător sufletesc, marele arhipăstor, care a fost Andreiu Şaguna.

Nu este nicio îndoială că şi în timpurile de astăzi vor ieşi din mijlocul poporului mulţi păstori şi arhipăstori, care vor duce acest popor pe calea mântuirii. Nu este iarăşi nicio îndoială că poporul român păşeşte pe calea progresului, căci în frunte are conducători, care sunt buni fii ai Bisericii române, după cum este Primul Ministru dl Dr. Petru Groza, care este luminat creştin şi devotat fiu al Bisericii române şi al neamului său.

Scopul Bisericii este ca şi în timpurile de azi, când are atâţia duşmani, să ducă lupta în contra acestor duşmani pe un front unic.

Şi iată, eu, ca Intâiul Stătător al Marei Biserici ruse, mi-am pus în gând să întrunesc la Moscova pe toţi Inălţii Stătători ai Bisericilor ortodoxe autocefale din lume.

Eu sunt fericit că această intenţiune a mea de a convoca o consfătuire a reprezentanţilor Bisericii Ortodoxe ecumenice, a găsit un ecou cald atât în sufletul Inalt Prea Sfinţiei Sale Patriarhul Nicodim şi al clerului, cât şi al Conducătorilor Statului, în frunte cu dl Prim-Ministru Dr. Petru Groza şi al dlui ministru Radu Roşculeţ.

Când va sosi toamna eu voiu aştepta cu toată dragostea pe reprezentanţii Bisericilor autocefale din lume şi în special pe reprezentanţii Bisericii autocefale române la Moscova, încredinţat fiind că hotărârile care se vor lua, vor fi luate într'un singur suflet. Folosindu-mă de acest prilej, că sunt în mijlocul Dvs., eu chem binecuvântarea lui Dumnezeu peste poporul acesta, pentru o activitate rodnică a clerului, care, după cum am constatat, a obţinut mari succese pentru formarea caracterului religios-moral al poporului acestuia. Şi sunt încredinţat că Dumnezeu va binecuvânta legăturile noastre de prietenie şi dragoste, legături cari există între Biserica rusă precum şi între poporul român şi poporul rus.

Intru mulţi ani să trăiţi I. P. S. Intâiul Stătător al Bisericii din Transilvania Mitropolitul Nicolae, Prea Cucernicilor Preoţi şi întregului popor din această de Dumnezeu păzită parte a pământului.

Inaltul oaspe a primit în dar, din partea I. P. Sf. Mitropolit Nicolae, o icoană a Sfintei Fecioare Maria, un exemplar din Noul Testament dela Bălgrad (1648), un exemplar din Biblia lui Şaguna, un covor ţărănesc şi tipăriturile mai proaspete ale tiparniţei noastre şaguniene.

A urmat apoi o recepţie la Reşedinţa mitropolitană şi o impresionantă festivitate în curtea Academiei teologice „Andreiane", la buna reuşită a căreia şi-au dat concursul: Corurile şcoalelor noastre confesionale, Corul Reuniunii de muzică „G. Dima", Corul „Orpheu", Corul Sindicatului Artelor grafice şi Corul Şcoalei de cântăreţi bisericeşti, dirijate de profesorii Preot Gh. Şoima, Ilie Micu şi Diacon Anatolie Scurtu. In numele şcoalelor Bisericii noastre, Păr. rector Prot. Dr. Nicolae Neaga a rostit cuvântul de bineventare.

După masa de amiazi dela Reşedinţa mitropolitană, cu acelaşi ceremonial ca şi la sosire, I. P. Sf. Patriarh Alexei şi ceilalţi oaspeţi au părăsit cetatea de scaun a Mitropoliei Ardealului.

Preot Dr. GRIGORIE T. MARCU

SERBAREA COMEMORATIVĂ A REUNIUNII MESERIAŞILOR ROMÂNI DIN SIBIU, din prilejul împlinirii a opt decenii dela înfiinţarea ei (1867—1947), s'a desfăşurat Duminecă 15 Iunie a. c.

După sf. Liturghie din Catedrala mitropolitană, la care membrii Reuniunii au participat în număr mare, cu drapelul în frunte, a avut loc la sediul acestei vechi obştii muncitoreşti solemnitatea desvelirii busturilor primilor ei preşedinţi activi protopopul Nicolae Cristea, fost sfetnic al Mitropolitului Şaguna, şi Victor Em. Tordăşianu. Un sobor de preoţi şi diaconi a săvârşit îndătinata slujbă religioasă. Corul Reuniunii, dirijat de păr. prof. Gh. Şoima, a dat răspunsurile. Actualul preşedinte al Reuniunii, păr. prot. stavr. Emilian Cioran, consilier mitropolitan, a recapitulat într'o amplă şi mişcătoare cuvântare trecutul de lupte şi de jertfă al meseriaşilor români din Sibiu, subliniind contribuţia decisivă pe care Biserica noastră, prin ierarhii şi preoţii ei, a avut-o în străduinţele de desrobire şi solidarizare a păturii noastre meşteşugăreşti.

A luat apoi cuvântul I. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului, patronul Reuniunii, binecuvântând silinţele meseriaşilor şi îndemnându-i să rămână mereu alipiţi de Biserică şi de sufletul neamului, după pilda înaintaşilor.

Seria cuvântărilor au încheiat-o dnii ministru I. N. Ciolan şi primar Vasile Hada.

Un public număros, în frunte cu reprezentanţii instituţiunilor locale de cultură, a participat la această festivitate.

GR. T. M.

NOTE ȘI INFORMAȚII

SUBLINIAM în numărul precedent al revistei noastre (p. 189—193) succesul pe care l-a avut ciclul de conferințe publice organizat în cursul anului școlar încheiat de profesorii Academiei teologice „Andreiane" din Sibiu.

Aceste conferințe — unsprezece la număr — sporite cu încă trei contribuțiuni valoroase, au fost înmănunchiate într'un volum care poartă titlul generic **Biserica și Problemele Vremii.**

Tiparnița noastră șaguniană fiind ocupată cu alte lucrări, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului a aprobat ca publicarea acestui volum să se facă de către Institutul de arte grafice „Dacia Traiană S. A." (Sibiu, Piața Unirii 7), care prin directorul său general dl I. Bucșan s'a oferit cu mărinimie să-l ia în editura proprie.

Cartea **Biserica și Problemele Vremii,** *executată în condițiuni tehnice superioare, demne și de cuprinsul ei și de renumele casei editoare, este prevăzută cu o copertă artistică, lucrată de păr. ieromonah Arsenie dela sf. Mânăstire Brâncoveanu.*

Ea reprezintă răspunsul pe care Biserica noastră îl dă, prin oamenii ei de știință, la număroase întrebări de căpetenie ce se pun conștiinței chinuite a acestor vremi de așezarea a unei lumi noui, în care râvnim cu ardoare să sălășluiască pacea și prosperitatea, pe toate tărâmurile vieții de obște.

Fiind accesibilă oricărui creștin cu știință de carte, rugăm pe P. C. protopopi și preoți s'o recomande în cercuri cât mai largi, încredințați fiind că prin răspândirea ei, servesc însăși cauza Bisericii ai cărei slujitori fideli sunt.

Cartea se poate comanda prin Rectoratul Academiei teologice „Andreiane", la prețul modest de Lei 250 mii (în librării costă Lei 300 mii), sumă care urmează a se trimite prin mandat poștal.

Să nu lipsească din nicio bibliotecă parohială și de pe masa niciunui creștin luminat.

LUÂND aminte la jertfelnicia înaintașilor, ale căror danii substanțiale au ușurat în împrejurări grele îndeplinirea misiunii ce-i revine Bisericii noastre în mijlocul poporului român, mai ales dincoace de Carpați, n'am ostenit a îndemna pe oamenii cu stare să facă așișderea. Indemnul nostru se îndrepta, de fiecare dată, în prima linie către aceia dintre membrii clerului, a căror prisosință de agonisită materială socoteam că își poate găsi cel mai bun plasament în întemeierea de funda-

țiuni și'n săvârșirea de danii corespunzătoare sarcinilor actuale ale instituțiilor noastre bisericești.

Fundațiunea căreia i-a pus temelie parohul nostru din Budila (Brașov), Păr. Iordan Curcubătă și soția sa Aurelia, este una din cele mai proaspete mărturii ale jertfelniciei preoțești. Am scris despre ea, în două rânduri, arătând că fondatorul nu uită s'o alimenteze periodic cu noui danii, cari să-i permită și'n aceste vremuri de devalorizare a monetei naționale, îndeplinirea scopului ce i-a fost fixat prin actul fundațional.

Beneficiara acestei fundațiuni, Academia teologică „Andreiană", a înregistrat recent o altă danie prețioasă, care i-a venit la timp și în forma cea mai potrivită.

Se știe că această înaltă instituție de învățătură preoțească și educație ortodoxă tipărește an de an tradiționalul *Anuar*, cu studii de specialitate și cu îndătinatele date școlare. Lipsa din ce în ce mai accentuată a hârtiei, ca și scumpirea crescândă a tiparului, amenințau cu întreruperea tradiției publicării Anuarului, mai ales că, în lipsa unor subvenții suficiente, finanțarea acestei lucrări a rămas aproape de fiecare dată exclusiv în sarcina posibilităților pecuniare minimale ale instituției.

Aflând de strâmtorarea în care se găsește școala care l-a pregătit pentru slujba preoțească și pe C. Sa, parohul nostru din Petrești (prot. Sebeș), Păr. Ioan Cărpinișan, a dăruit Academiei teologice „Andreiane" toată cantitatea de hârtie de tipar necesară editării Anuarului pe anul academic 1946—47. Valoarea acestei danii, calculată la prețul de cost al hârtiei de tipar din Aprilie 1947, reprezintă frumoasa sumă de Lei 20 milioane.

Gestul C. Sale întrece orice cuvânt de apreciere. Bine ar fi dacă și alți preoți cu dare de mână i-ar călca pe urme, mai ales că tipărirea Anuarului în chestiune reclamă sume considerabile.

Pomelnicul acestor faceri de bine n'ar fi complect dacă n'am aminti că la îndemnul I. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului, câteva parohii din Arhiepiscopia noastră participă la întreținerea în internatul Academiei teologice „Andreiane" a unor studenți teologi sârguincioși și cu purtare bună, dar complect lipsiți de mijloace materiale.

Daniile acestea pricinuiesc bucurie pe pământ; în cer, ele se chiamă vistierie.

CĂRȚILE de Religie pentru școlile primare, editate de P. V. Consiliu arhiepiscopesc ort. rom. de Alba-Iulia și Sibiu, au ajuns într'un timp destul de scurt la *a patra* ediție. E un succes fără precedent, mai ales dacă ținem seamă de tirajul urcat pe care l-a înregistrat fiecare ediție.

Succesul acesta se datorește în primul rând calităților lor de fond și formă. Autorul, păr. D. Călugăr, conferențiar la Academia teologică „Andreiană", este îndeobște recunoscut ca cel mai dotat și mai destoinic catehet ortodox român, pe care-l avem

astăzi. Serviciile pe cari le face Evangheliei lui Hristos în lumea copiilor, întrec orice cuvânt de apreciere.

STUDENŢII Academiei teologice „Andreiane" din Sibiu, grupaţi în Societatea de lectură „A. Şaguna", în colaborare cu un grup de eleve ale Şcoalei normale de fete „A. Şaguna", au reprezentat pe scena teatrului nostru municipal piesa religioasă Anastasia Romana, de preotul Andrei Lupşa. Succesul categoric pe care l-au avut la premieră, i-a îndemnat la repetarea reprezentaţiei pe aceeaşi scenă, precum şi în Răşinari, Alba-Iulia şi Sebeş-Alba.

Pretutindenea şi de fiecare dată, publicul a urmărit cu emoţie reuşita evocare a martiriului acestei mucenițe, căreia Mirele ceresc i-a hărăzit cununa sfinţeniei pe la mijlocul veacului III.

PROTOIEREUL Dr. Petru Rezuş, profesor la Academia teologică din Caransebeş şi director al revistei „Altarul Banatului", a fost numit profesor de Teologie fundamentală (Apologetică) la Facultatea de Teologie din Suceava.

După ce a slujit cu credinţă şi competenţă Ortodoxia bănăţeană vreme de mai mulţi ani, acest valoros membru al grupării revistei noastre se bucură acum de satisfacţia pe deplin meritată de a munci la o catedră universitară din regiunea sa de obârşie.

UN publicist bisericesc trebue să fie în clar cu două lucruri, ori de câte ori pune mâna pe condeiu: să ştie *ce să scrie* şi să ştie *cum să scrie!* El trebue, prin urmare, să dispună de-o respectabilă doză de stăpânire de sine, să aibă simţul nuanţelor, să aibă curaj moral invulnerabil şi să mânuiască fără sminteală, chiar atunci când se află în situaţia de-a înfiera stări de lucruri inadmisibile, cel mai cast limbaj cu putinţă. Pentru că publicistul bisericesc nu dărâmă ci zideşte, nu desgustă şi nu descurajează pe nimeni ci aprinde râvna pentru orice lucru bun şi înzdrăveneşte energiile ostenite. El este slujitor al adevărului care face viu. Nezăbavnic în denunţarea şi înfruntarea răului, el va fi totdeauna — şi totdeodată — grabnic întru relevarea binelui. Pe cel dintâi nu-l tolerează, iar pe celălalt nu-l neglijează. Sf. Apostol Pavel — despre care s'a spus că dacă ar fi trăit în zilele noastre se făcea ziarist — este cel mai indicat dascăl în acestă privinţă, dacă-l citeşti cu răbdare şi cu osebită luare aminte. Mustrarea lui e aspră, dar nu neiertătoare — şi, de aceea, nu nimicitoare. Lauda lui e generoasă, dar temperată, ori de câte ori subliniază merite omeneşti — chiar când aceste merite şi le-au agonisit oameni duhovniceşti. Ea îmbracă purpura împărătească a imnului numai când cel lăudat e Dumnezeu, sau Fiul Său.

E explicabil! Ceea ce putem, ca oameni şi ca creştini, o datorim în primul rând — şi

mai presus de orice — lui Dumnezeu. Slabele noastre nevoinţe au doar meritul de-a fi consimţit să se pună în slujba Lui.

Iată dece lauda excesivă, care sare dincolo de adevăr, trebue evitată în publicistica bisericească. Aici, mai mult decât în celelalte sectoare ale presei, *decenţa* trebue să fie regulă de aur.

E ceea ce cere şi părintele Gh. Ch(iriac) într'o scânteietoare notă din „Lumina Creştină" (nr. 13-16 din 15 Febr. a. c.), când constată cu amărăciune că: „Aproape toate revistele bisericeşti, dintre puţinele cari au mai rămas, se menţin, cu excepţia revistei Sf. Sinod şi Revista Teologică dela Sibiu, pe linia tămâierii. Sub motiv că oglindesc mişcarea eparhială etalează pe coloane întregi laude şi înalţă ditirambi măgulitori întâilor stătători ai altarelor din Eparhie".

Admiţând că pomelnicul excepţiilor indicate de părintele Gh. Ch. este ceva mai voluminos, faptul semnalat de C. Sa rămâne oricum profund regretabil. Confraţii cari practică lauda excesivă nu trebue să se supere dacă adăugăm că aceste laude ar putea să jeneze nu numai pe cititor, ci şi pe cei cari beneficiază de ele.

IN câteva numere mai proaspete ale revistei săptămânale *Ortodoxia*, care apare în Bucureşti sub diriguirea destoinicului preot Toma Chiricuţă, regăsim printre colaboratori un nume care ne este cunoscut: „Prof. Iosif E. Naghiu".

Pe purtătorul lui, îl ştiam în perpetuă cursă de trecere dela o confesiune la alta. De provenienţă ne-ortodox, tânăr fiind, a învăţat la şcolile noastre teologice. Apoi ne-a părăsit, trecând în slujba ramurei papistaşe care îşi zice „română unită". Acum, s'a întors de unde a plecat şi vădeşte zel pentru tocmealele Ortodoxiei răsăritene.

Că s'a întors, nu-i supărare. Dar bucuria întoarcerii nu-i întreagă, adică e aşa ca bucuria celui păţit. Depinde exclusiv de prof. I. E. N. dacă îndoiala cu care cei ce luăm act de revenirea sa la Ortodoxie se va risipi, ori mai vârtos se va întări.

Ca să se risipească, un lucru trebuieşte: Măcar de-acum încolo, prof. I. E. N. să aibă *stărişte*.

PROTOIEREUL Dr. Ilarion V. Felea, eminentul profesor al Academiei teologice din Arad, a înzestrat recent Biblioteca poporală „Veniţi la Hristos" cu o lucrare despre *Sfintele Taine*. Prin volumul (190 pagini), densitatea şi claritatea expunerii, cartea aceasta reprezintă cea mai complectă şi mai preţioasă expunere pe'nţelesul tuturor a doctrinei ortodoxe despre sfintele Taine. Erorile sectare sunt semnalate şi combătute metodic, cu argumente irezistibile.

Rezervându-ne plăcerea de-a reveni asupra ei, deocamdată recomandăm călduros C. preoţi s'o pună fără preget în mâinile păstoriţilor lor, încredinţându-i că pază bună le va fi împotriva săgeţilor celor ce nu iubesc dreptele orânduiri ale Ortodoxiei răsăritene.

GR. T. M.

PAROHIA Rod, din protopopiatul Săliştii, a primit la praznicul de pomenire al sfinţilor apostoli Petru şi Pavel, un dar pe cât de preţios, pe atât de semnificativ. Preţios prin valoarea lui, evaluată de cunoscători la mai multe sute de milioane; şi semnificativ prin locul de unde a venit.

Sat sărac de oieri necăjiţi, dar harnici ca oamenii despre care se spune pe bună dreptate că sfinţesc pământul aspru pe care-l stăpânesc, Rodenii şi-au ridicat sălaşuri trainice şi curate, cu trudă istovitoare. Despre alipirea lor faţă de legea străbună, stă mărturie falnica şi încăpătoarea biserică ortodoxă, unul din cele mai frumoase lăcaşuri de închinăciune din Mărginenime.

Jefuită în câteva rânduri de lotri fără frică de Dumnezeu, această biserică a fost înzestrată cu două rânduri de odăjdii lucrate în fir de aur şi argint, precum şi cu diferite obiecte de cult din argint aurit. Darul acesta i-a venit din partea secţiei Sibiu a „Apărării Patriotice", reprezentată prin dnii Bălan, Grigoraş şi inspector general şcolar prof. Ion Nistor.

Predarea preţiosului dar s'a făcut la sfârşitul sf. Liturghii, săvârşită de păr. prof. Dr. Grigorie T. Marcu, delegatul Arhiepiscopiei Sibiului, şi de parohii locului C. Ghişe şi B. Rusu. Predica praznicului a fost rostită de păr. prof. Marcu, care a săvârşit şi slujba de sfinţire a odăjdiilor. Dl Bălan a citit actul de danie, iar dl prof. I. Nistor, fiu al satului, a rostit o însufleţită cuvântare despre Iisus Mântuitorul, prietenul celor oropsiţi, încheind cu asigurarea că Partidul comunist român, care a creat organizaţia de binefacere „Apărarea Patriotică", nu duşmăneşte Biserica şi nu este potrivnic credinţei religioase, cum îl calomniază adversarii săi. In numele parohienilor, păr. B. Rusu a exprimat mulţumiri călduroase „Apărării Patriotice", pentru darul ce l-a făcut Rodenilor.

R. T.